

Zgodność przedsięwzięć finansowanych
ze środków Unii Europejskiej, w tym
realizowanych w ramach Krajowego Planu
Odbudowy i Zwiększania Odporności,
z zasadą „nie czynić znaczącej szkody” -
zasadą DNSH

PODRĘCZNIK DLA BENEFICJENTA

AUTORZY

mgr inż. Agnieszka Bartocha

dr inż. Jacek Jaśkiewicz

mgr inż. Aneta Lochno

mgr Elżbieta Płuska

dr inż. Iwona Rackiewicz

mgr inż. Marek Rosicki

BA Thomas Schönfelder

mgr inż. Magdalena Załupka

Podręcznik opracowany przez ATMOTERM S.A. na zlecenie Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej

Data publikacji: 2022

Podmiot publikujący: Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej

Redakcja: ...

Skład graficzny: ...

Cytowanie: ...

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	5
SŁOWNICZEK POJĘĆ	6
SKRÓCONE NAZWY WYBRANYCH AKTÓW PRAWNYCH	7
WSTĘP	9
1. MAPA DOKUMENTÓW ZWIĄZANYCH Z ZASADĄ DNSH	13
2. ZASADA „NIE CZYŃ ZNACZĄCEJ SZKODY” (ZASADA DNSH)	13
2.1. Rozporządzenie w sprawie taksonomii	13
2.2. Rozporządzenie RRF	15
2.3. Wytyczne techniczne dotyczące stosowania zasady DNSH	15
2.3.1. Metodyka oceny przedsięwzięć pod kątem ich zgodności z zasadą DNSH	15
2.4. Nota wyjaśniająca KE	18
2.5. Rozporządzenia dla polityki spójności na lata 2021-2027	20
2.5.1. Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027 (rozporządzenie ogólne)	20
2.5.2. Rozporządzenie w sprawie EFRR i Funduszu Spójności	21
2.5.3. Rozporządzenie w sprawie FST	24
3. AKTY DELEGOWANE	26
3.1. Rozporządzenie delegowane do taksonomii	26
3.1.1. Załącznik 1 Kryteria kwalifikacji przedsięwzięć wnoszących istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu	30
3.1.2. Załącznik 2 Kryteria kwalifikacji przedsięwzięć wnoszących istotny wkład w adaptację do zmian klimatu	35
4. WYTYCZNE INVESTEU	39
4.1. Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027	39
5. KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI (KPO) – KAMIENIE MIŁOWE I WSKAŹNIKI	48
6. OCENA PRZEDSIĘWZIĘCIA POD KĄTEM ZGODNOŚCI Z ZASADĄ DNSH	53
6.1. Wstępna ocena	53
6.2. Ocena spełnienia technicznych kryteriów kwalifikacji	54
7. JAK WYPEŁNIAĆ DOKUMENTY KONKURSOWE POD KĄTEM ZGODNOŚCI PRZEDSIĘWZIĘCIA Z ZASADĄ DNSH?	57
8. WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE SPOSOBU WDRAŻANIA WYNIKÓW OCENY DNSH NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH ŻYCIA PRZEDSIĘWZIĘCIA	68

8.1. Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH	68
LITERATURA	71
SPIS RYSUNKÓW	73
SPIS TABEL	73

WYKAZ SKRÓTÓW

CP	cel polityki
DNSH	ang. <i>“Do No Significant Harm”</i> – “nie czynić znaczącej szkody”
EBI	Europejski Bank Inwestycyjny
EFER	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EZŁ	Europejski Zielony Ład
FEnIKS	Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027
FS	Fundusz Spójności
FST	Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji
GHG	ang. <i>Greenhouse Gases</i> - gazy cieplarniane
IZ	Instytucja Zarządzająca
KE	Komisja Europejska
KPO	Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności
ROŚ	Raport Oddziaływania na Środowisko
RRF	ang. <i>Recovery and Resilience Facility</i> – Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania odporności
SOOŚ	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
UE	Unia Europejska
WRF	Wieloletnie Ramy Finansowe

SŁOWNICZEK POJĘĆ

Beneficjent	<p>zgodnie z art. 2 pkt 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027:</p> <ul style="list-style-type: none">• podmiot publiczny lub prywatny, podmiot mający osobowość prawną lub niemający osobowości prawnej lub osoba fizyczna, odpowiedzialni za inicjowanie operacji lub inicjowanie i wdrażanie operacji;• w kontekście partnerstw publiczno-prywatnych („PPP”) – podmiot publiczny inicjujący operację PPP lub partner prywatny wybrany do jej wdrażania;• w kontekście programów pomocy państwa – przedsiębiorstwo, które otrzymuje pomoc;• w kontekście pomocy <i>de minimis</i> udzielanej zgodnie z rozporządzeniami Komisji (UE) nr 1407/20131 lub (UE) nr 717/20142 państwo członkowskie może zdecydować, że beneficjentem do celów niniejszego rozporządzenia jest podmiot udzielający pomocy, w przypadku gdy jest on odpowiedzialny za inicjowanie operacji lub za inicjowanie i wdrażanie operacji;• w kontekście instrumentów finansowych – podmiot, który wdraża fundusz powierniczy, lub, jeżeli nie istnieje struktura z funduszem powierniczym, podmiot wdrażający fundusz szczegółowy, lub, jeżeli instytucja zarządzająca zarządza instrumentem finansowym – instytucja zarządzająca
„fundusze unijne”	<p>fundusze objęte rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027”)</p>
„kamienie milowe i wskaźniki”	<p>mierniki postępów w realizacji reformy lub inwestycji, przy czym kamienie milowe mają charakter jakościowy, a wskaźniki – ilościowy</p>
Next Generation EU	<p>fundusz odbudowy UE; tymczasowy instrument odbudowy gospodarczej</p>
„nie czyni znaczącej szkody”	<p>niewspieranie ani nieprowadzenie działalności gospodarczej, która czyni znaczące szkody dla któregokolwiek z celów środowiskowych, w stosownych przypadkach, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852</p>

SKRÓCONE NAZWY WYBRANYCH AKTÓW PRAWNYCH

Rozporządzenie RRF	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz. Urz. UE L 57 z 18.2.2021, s. 17) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0241&from=PL
Rozporządzenie w sprawie taksonomii	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz. Urz. UE L 198 z 22.6.2020, s. 13) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&from=PL
Rozporządzenie delegowane do taksonomii	Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych (Dz. Urz. UE L 442 z 9.12.2021, s. 1) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=PL
Rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027 (rozporządzenie ogólne)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.6.2021, s. 159) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=PL
Rozporządzenie w sprawie EFRR i FS	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1058 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 60) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A32021R1058
Rozporządzenie w sprawie EWT (Interreg)	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 94) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1059&from=PL
Rozporządzenie w sprawie EFS+	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 21) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1057&from=PL

Rozporządzeniem w sprawie FST

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1056&from=PL>

WSTĘP

W ramach nowej perspektywy finansowej funduszy europejskich na lata 2021-2027 w ramach polityki spójności Polska może otrzymać **72,2 mld euro** oraz dodatkowo **3,8 mld euro** z Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji. Jednocześnie będzie ona miała do dyspozycji ok. 58 mld euro ze środków pochodzących z **Instrumentu na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF)**.

Środki europejskie z nowej perspektywy będą wydatkowane w ramach 6 celów polityki (CP) spójności:

- CP 1: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa;
- CP 2: Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa;
- CP 3: Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności;
- CP 4: Europa o silniejszym wymiarze społecznym;
- CP 5: Europa bliżej obywateli;
- CP 6: Łagodzenie skutków transformacji w kierunku gospodarki neutralnej dla klimatu.

Do podstawowych funduszy realizujących cele polityki spójności należą **Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)**, **Fundusz Spójności (FS)**, a także **Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+)**. Mając na uwadze, że transformacja w kierunku neutralności klimatycznej musi przebiegać w sprawiedliwy sposób, Komisja Europejska zaproponowała utworzenie mechanizmu sprawiedliwej transformacji, a w jego ramach uruchomienie **Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST)**. Jego celem jest zmniejszenie negatywnych skutków przemian w odniesieniu do obszarów najbardziej nimi dotkniętych.

Dodatkowo wszedł w życie nowy Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), którego celem jest wspieranie rozwoju gospodarek europejskich po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19. Warunkiem dostępu do środków w ramach tego Instrumentu jest przygotowanie przez państwa członkowskie **krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności (KPO)**. Plan taki został przygotowany również dla Polski.

Należy podkreślić, że w obecnej perspektywie finansowej cele środowiskowe odgrywają szczególną rolę.

Priorytetowy charakter tego obszaru wynika z realizowanej przez UE strategii na rzecz wzrostu (Europejskiego Zielonego Ładu), której celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo, żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych. Celem strategii jest również ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem.¹

Osiągnięcie celów zawartych w EZŁ wymaga podjęcia znacznych inwestycji przez państwa członkowskie, jak również zaangażowania wszystkich gałęzi gospodarki, w szczególności sektorów: energii, transportu, przemysłu, budownictwa, rolnictwa, w transformację gospodarczą, środowiskową, cyfrową i społeczną.

¹ Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejski Zielony Ład”, COM(2019) 640 final

Głównym filarem EZŁ jest plan inwestycyjny na rzecz zrównoważonej Europy, który ma zapewnić finansowanie unijne oraz stworzyć ramy ułatwiające i pobudzające inwestycje publiczne i prywatne, niezbędne do przejścia na, zieloną, konkurencyjną i sprzyjającą włączeniu społecznemu, gospodarkę neutralną dla klimatu.

Podporządkowanie funduszy europejskich realizacji celów EZŁ znajduje swoje odzwierciedlenie w zapisach odnośnych rozporządzeń wykonawczych, składających się na pakiet legislacyjny dla polityki spójności na lata 2021-2027². Zapisy ich stanowią m.in., że:

- cele funduszy unijnych są realizowane zgodnie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić znaczącej szkody” (art. 9 ust. 4 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027);
- w odniesieniu do operacji wdrażanych w ramach EFRR oczekuje się, że 30 % łącznej puli środków finansowych EFRR będzie przyczyniać się do realizacji celów klimatycznych. W odniesieniu do operacji realizowanych w ramach Funduszu Spójności oczekuje się, że 37 % łącznej puli środków finansowych Funduszu Spójności będzie przyczyniać się do realizacji celów klimatycznych (motyw 6 rozporządzenia w sprawie EFRR i FS);
- działania podejmowane na podstawie rozporządzenia w sprawie EFRR i FS powinny przyczynić się do zrealizowania ambicji przeznaczenia 7,5 % rocznych wydatków na podstawie wieloletnich ram finansowych (WRF) na cele dotyczące różnorodności biologicznej w 2024 r. oraz 10% rocznych wydatków w ramach WRF na cele dotyczące różnorodności biologicznej w latach 2026 i 2027, przy uwzględnieniu faktu, że cele klimatyczne i cele dotyczące różnorodności biologicznej częściowo się pokrywają (motyw 6 rozporządzenia w sprawie EFRR i FS).

Państwa UE muszą też przeznaczyć co najmniej 37% środków finansowych, które otrzymują w ramach Instrumentu RRF, na inwestycje i reformy wspierające cele klimatyczne. Jednocześnie powinny one zapewnić zgodność wszelkich reform i inwestycji ujętych w opracowywanych KPO z zasadą „nie czynić znaczącej szkody”, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii.

Zgodność z zasadą „nie czynić znaczącej szkody” (zasadą DNSH) oceniana jest w odniesieniu do następujących sześciu celów środowiskowych, wynikających z art. 9 ww. rozporządzenia:

- łagodzenie zmian klimatu;
- adaptacja do zmian klimatu;
- odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
- gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling;
- zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi;
- ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów.

W ramach rozporządzenia delegowanego do taksonomii UE, Komisja określiła ponadto szczegółowe warunki, na jakich dana działalność gospodarcza może kwalifikować się jako wnosząca istotny wkład

² W skład pakietu wchodzi pięć rozporządzeń: 1. Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027 (rozporządzenie ogólne); 2. Rozporządzenie w sprawie EWT (Interreg); 3. Rozporządzenie w sprawie EFRR i FS; 4. Rozporządzenie w sprawie EFS+; 5. Rozporządzenie w sprawie FST

w realizację jednego z sześciu celów środowiskowych oraz spełniać zasadę „nie czynić znaczącej szkody” względem pozostałych celów środowiskowych.

Zarówno przedsięwzięcia przewidziane do realizacji w Krajowym Planie Odbudowy i Zwiększania Odporności, jak i wszystkie programy finansowane z funduszy unijnych w ramach polityki spójności, w tym programy krajowe, wśród których pod względem wielkości alokacji środków znaczącą rolę odgrywa program Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko 2021-2027 (FEnIKS), a także programy regionalne Fundusze Europejskie na lata 2021-2027, w kontekście wymogów określonych w przytoczonych wcześniej rozporządzeniach wykonawczych, muszą zostać poddane ocenie pod kątem spełnienia zasady DNSH.

Z kolei na etapie realizacji danego programu wszystkie przedsięwzięcia planowane do dofinansowania muszą mieścić się w zakresie rodzajów działań (wiązek projektów/obszarów interwencji/typów projektów) zawartych w programie, które podlegały wcześniej ocenie DNSH.

W ogólnym podejściu, jeśli dany rodzaj działania (wiązka projektów/obszar interwencji/typ projektów), na etapie oceny DNSH programu został uznany za zgodny z zasadą DNSH, oznacza to, że przedsięwzięcie realizowane w jego ramach również można uznać za zgodne z zasadą DNSH. Przy czym rolą Instytucji Zarządzającej jest opracowanie odpowiednich kryteriów wyboru projektów, tak aby zapewnić ich zgodność z zasadą DNSH.

CEL PODRĘCZNIKA

Celem podręcznika jest dostarczenie i uporządkowanie wiedzy dotyczącej zasady DNSH i jej zastosowania w ramach nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021-2027. Zawarto w nim również rekomendacje, które mogą stanowić wsparcie dla beneficjentów w procesie składania wniosków o dofinansowanie projektów pod kątem spełnienia przedmiotowej zasady.

ODBIORCY PODRĘCZNIKA

Podręcznik skierowany jest do beneficjentów, którzy będą składać wnioski w konkursach na przedsięwzięcia finansowane ze środków UE, w tym przede wszystkim realizowane w ramach Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

ZAKRES PODRĘCZNIKA

Podręcznik został podzielony na 8 rozdziałów.

W **pierwszym rozdziale** przedstawiono ogólną mapę dokumentów związanych z zasadą DNSH.

W ramach **trzech kolejnych rozdziałów** przedstawiono i omówiono najważniejsze podstawy prawne związane z zagadnieniem zasady „nie czynić znaczącej szkody” (zasady DNSH), w tym w szczególności Wytyczne techniczne dotyczące jej stosowania, na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności. Wyjaśniono metodykę oceny przedsięwzięć pod kątem ich zgodności z zasadą DNSH, a także wskazano kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się odpowiednio jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, oraz określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych. W sekcji tej przedstawiono również Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat, które mają zastosowanie w przygotowywaniu projektów infrastrukturalnych.

W **rozdziale 5** omówiono strukturę i zakres Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności, jego podział na 6 obszarów (Odporność i konkurencyjność gospodarki; Zielona energia i zmniejszenie energochłonności; Transformacja cyfrowa; Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia; Zielona, inteligentna mobilność oraz Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności), reformy i inwestycje, a także znaczenie kamieni milowych i wskaźników, które umożliwiają monitorowanie postępów w realizacji reform i inwestycji. Podkreślono zgodność reform i projektów inwestycyjnych ujętych w KPO z zasadą „nie czynić znaczącej szkody”.

Rozdział 6 poświęcono omówieniu procesu oceny przedsięwzięcia przez potencjalnego beneficjenta pod kątem zgodności z zasadą DNSH. W kolejnych podrozdziałach przedstawiono zestaw pytań, jakich może spodziewać się przystępujący do konkursu beneficjent. Opracowano je na podstawie przykładowej inwestycji wskazanej w KPO.

W **rozdziale 7** przedstawiono ogólny wzór formularza do wypełnienia przez beneficjentów na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu. Wzór ten zawiera wybrane elementy wniosku w części dotyczącej analizy oddziaływania na środowisko z uwzględnieniem zasady „nie czynić znaczącej szkody”.

W **rozdziale 8** poruszona została kwestia monitorowania i raportowania przez beneficjentów realizacji warunków DNSH na etapie wdrożenia przedsięwzięć, a także eksploatacji obiektów oraz ich likwidacji. Choć brakuje wytycznych KE w ww. obszarze, to w rozdziale zaproponowano stosowanie dobrych praktyk w zakresie istniejących procedur monitorowania i raportowania w ochronie środowiska. W podrozdziale zaprezentowano przykładowe dokumenty, które mogą stanowić potwierdzenie wdrożenia warunków DNSH w unijnych projektach inwestycyjnych.

Najczęściej przywoływanym w podręczniku aktom prawnym UE nadano skrócone nazwy, które przedstawiono w pełnej formie na początku publikacji. W dalszej części stosowane są jedynie nazwy skrócone.

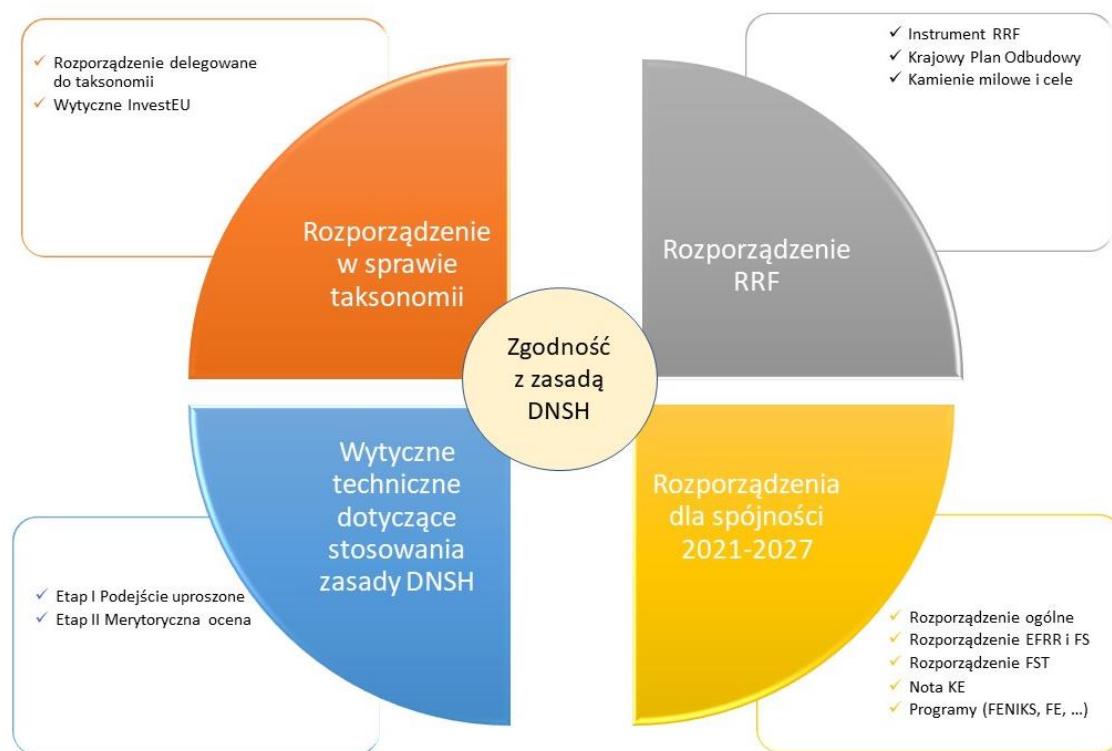
1. MAPA DOKUMENTÓW ZWIĄZANYCH Z ZASADĄ DNSH

Zasada „nie czynić znaczącej szkody” to nowy termin, który pojawił się w prawie Unii Europejskiej (**rozporządzenie w sprawie taksonomii**), w kontekście strategii Europejskiego Zielonego Ładu, a następnie znalazł swoje odzwierciedlenie w wielu dokumentach (akty delegowane, rozporządzenie RRF, wytyczne techniczne dot. stosowania zasady DNSH, rozporządzenia dla polityki spójności) dotyczących perspektywy 2021-2027.

W celu umożliwienia czytelnikowi lepszego zrozumienia istniejących powiązań pomiędzy dokumentami, które zostały szczegółowo opisane w rozdziałach 2-5, zobrazowano je na rysunku 1.

Wytyczne techniczne dotyczące stosowania zasady DNSH, opracowane na podstawie rozporządzenia ustanawiającego instrument RRF, zostały celowo przedstawione na schemacie jako odrębny obszar, ze względu na ich uniwersalny charakter i możliwość zastosowania do oceny zarówno przedsięwzięć zawartych w KPO, jak i programów finansowanych z polityki spójności

Rysunek 1. Schemat powiązań w zakresie zasady DNSH

źródło: opracowanie własne

2. ZASADA „NIE CZYŃ ZNACZĄCEJ SZKODY” (ZASADA DNSH)

2.1. Rozporządzenie w sprawie taksonomii

Ogólne wskazania dotyczące stosowania zasady „nie czynić znaczącej szkody” w obszarze ochrony środowiska zawarte są w **rozporządzeniu w sprawie taksonomii**, natomiast sama zasada określana jest często również w skrócie jako „zasada DNSH” (z ang. „Do Not Significant Harm”).

Rozporządzenie definiuje sześć następujących celów środowiskowych, na które należy zwracać uwagę przy realizacji inwestycji zrównoważonych pod względem środowiskowym (artykuł 9 rozporządzenia):

- łagodzenie zmian klimatu;
- adaptacja do zmian klimatu;
- odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich;
- gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling;
- zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi;
- ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów.

W artykule 17 rozporządzenia, dla każdego ze zdefiniowanych celów środowiskowych przedstawiono sytuacje, w których daną działalność gospodarczą uznaje się za powodującą znaczące szkody (tabela 1).

Tabela 1. Znaczące szkody dla 6 celów środowiskowych wg rozporządzenia w sprawie taksonomii

Cel środowiskowy		Dana działalność wyrządza znaczące szkody jeżeli
	Łagodzenie zmian klimatu	prowadzi do znaczących emisji gazów cieplarnianych
	Adaptacja do zmian klimatu	prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa
	Odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	szkodzi dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód podziemnych; lub dobremu stanowi środowiska wód morskich
	Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	prowadzi do znaczącego braku efektywności w wykorzystywaniu materiałów lub w bezpośrednim lub pośrednim wykorzystywaniu zasobów naturalnych, lub do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, lub jeżeli długoterwałe składowanie odpadów może wyrządzać znaczące i długoterminowe szkody dla środowiska
	Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi	prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi
	Ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów	w znacznym stopniu szkodzi dobremu stanowi i odporności ekosystemów lub jest szkodliwa dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii

źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia w sprawie taksonomii

W ten sposób rozporządzenie ustanawia ogólne podejście do oceny DNSH polegające na wykazaniu, że żadna z sytuacji opisanych w artykule 17 nie wystąpi w odniesieniu do analizowanej działalności.

2.2. Rozporządzenie RRF

W związku z potrzebą wsparcia rozwoju gospodarek europejskich po kryzysie wywołanym pandemią COVID-19, Parlament Europejski zatwierdził zasady ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (RRF), który jest głównym elementem programu Next Generation EU.

Cele Instrumentu, jego finansowanie, formy finansowania w jego ramach oraz zasady przyznawania finansowania zostały określone w rozporządzeniu RRF.

Instrument ma przyczynić się do realizacji celu ogólnego, jakim jest zwiększanie odporności i gotowości na wypadek sytuacji kryzysowych, jak również potencjału wzrostu gospodarczego państw członkowskich. Jednocześnie ma wspierać zieloną transformację, przyczyniać się do osiągnięcia celów UE na rok 2030 w zakresie klimatu oraz zapewnić zgodność z celem polegającym na osiągnięciu przez UE neutralności klimatycznej do 2050 r. oraz transformacji cyfrowej.

Wyznaczono również cel szczegółowy Instrumentu RRF w postaci wsparcia finansowego państw członkowskich. Jako warunek dostępu do środków w ramach Instrumentu wskazano przygotowanie przez państwa członkowskie krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności (KPO).

Państwa UE muszą przeznaczyć co najmniej 37% środków finansowych, które otrzymują w ramach Instrumentu RRF, na inwestycje i reformy wspierające cele klimatyczne. Jednocześnie powinny one zapewnić zgodność wszystkich reform i inwestycji ujętych w opracowywanych KPO z zasadą „nie czynić znaczącej szkody”, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii.

Zgodnie z rozporządzeniem RRF, nie powinno się uznawać za zgodne z zasadą „nie czynić znaczącej szkody” środków dotyczących wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła z wykorzystaniem paliw kopalnych, a także powiązanej infrastruktury transportowej, ze względu na istnienie alternatywnych rozwiązań niskoemisyjnych.

2.3. Wytyczne techniczne dotyczące stosowania zasady DNSH

Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady DNSH zostały zawarte w Komunikacie KE (2021/C 58/01) z dnia 18.02.2021 r., pt. „Wytyczne techniczne dotyczące stosowania zasady „nie czynić znaczącej szkody” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności”³.

Wskazane wytyczne w sposób jednoznaczny określają podejście do klasyfikacji poszczególnych działań, środków bądź projektów z punktu widzenia realizacji zasady „Do No Significant Harm” (DNSH). Wychodząc od rozszerzonej definicji zasady DNSH, wytyczne podają kilkustopniową logikę postępowania z zastosowaniem tabel klasyfikacyjnych, których wzory zamieszczone są w załączniku I do Komunikatu KE. Klasyfikację prowadzi się w odniesieniu do sześciu celów środowiskowych, zdefiniowanych w rozporządzeniu w sprawie taksonomii.

2.3.1. Metodyka oceny przedsięwzięć pod kątem ich zgodności z zasadą DNSH

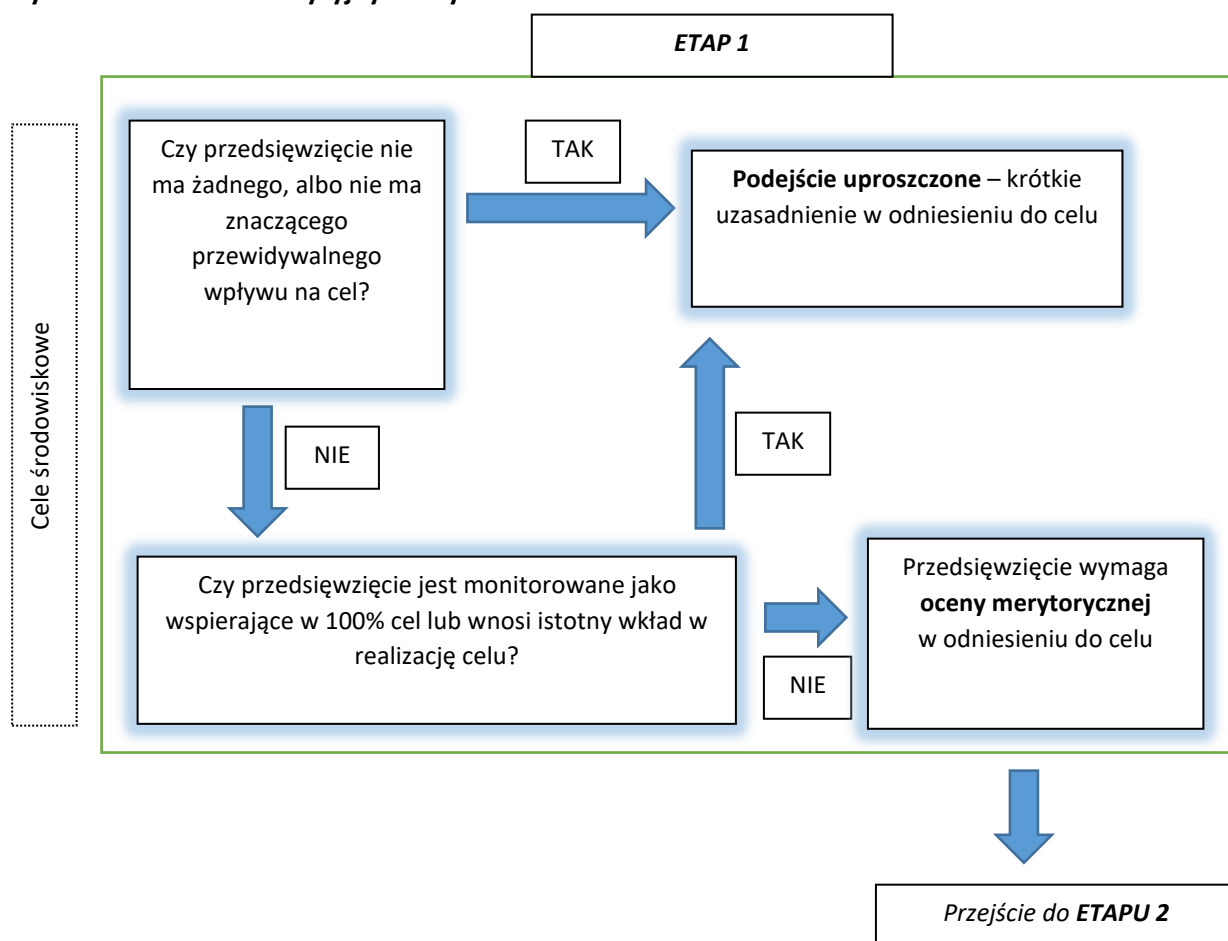
Schemat decyzyjny zawarty w punkcie 3 wytycznych uwzględnia następujące możliwe etapy dla każdego z analizowanych przedsięwzięć (środków, projektów) i dla każdego ze zdefiniowanych celów środowiskowych:

³ Dz. Urz. UE C 58 z 18.2.2021, s. 1

- Etap 1 – podejście uproszczone, w którym nie ma konieczności przeprowadzenia merytorycznej oceny DNSH;
- Etap 2 – merytoryczna ocena DNSH, z zastosowaniem pytań szczegółowych.

Wizualizację schematu decyzyjnego zaprezentowano na rysunku niżej.

Rysunek 2. Schemat decyzyjny oceny DNSH

źródło: Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady DNSH

Schemat klasyfikacji według drzewa decyzyjnego przedstawia się następująco:

- na wstępie należy odpowiedzieć na pytanie „czy przedsięwzięcie nie ma wpływu lub ma nieznaczący przewidywany wpływ na dany cel środowiskowy?”;
- w przypadku odpowiedzi twierdzącej na powyższe pytanie stosuje się podejście uproszczone polegające na podaniu krótkiego uzasadnienia braku konieczności przeprowadzenia merytorycznej oceny DNSH dla danego przedsięwzięcia (środka);
- podejście uproszczone może być zastosowane również wtedy, gdy analizowane przedsięwzięcie jest oznaczone 100% współczynnikiem wsparcia celu klimatycznego lub środowiskowego lub znacząco uczestniczy w realizacji celów środowiskowych określonych w rozporządzeniu w sprawie taksonomii;
- dla wszystkich przypadków zastosowania podejścia uproszczonego udziela się odpowiedzi NIE w wymaganym formacie tabelarycznym wraz z podaniem uzasadnienia;

Tabela 2. Formularz tabelaryczny dla Etapu 1 oceny DNSH

Proszę wskazać, które z poniższych celów środowiskowych wymagają merytorycznej oceny DNSH dla projektu	TAK	NIE	Uzasadnienie, jeśli wybrano "NIE"
Łagodzenie zmian klimatu			
Adaptacja do zmian klimatu			
Odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich			
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling			
Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi			
Ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów			

źródło: Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady DNSH

- w pozostałych przypadkach (udzielona odpowiedź TAK) przechodzi się do realizacji etapu II - merytorycznej oceny DNSH, z zastosowaniem pytań szczegółowych;
- treść pytań szczegółowych dla każdego z celów środowiskowych została zamieszczona w załączniku 1 do Komunikatu KE – zestawienie tych pytań przedstawiono w tabeli niżej;

Tabela 3. Pytania szczegółowe zawarte załączniku 1 do Komunikatu KE

Cel środowiskowy	Treść pytań szczegółowych
Łagodzenie zmian klimatu	Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?
Adaptacja do zmian klimatu	Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?
Odpowiednie użytkowanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	Czy przewiduje się, że środek będzie zagrażał: (i) dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych lub (ii) dobremu stanowi środowiska wód morskich?
Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling	Czy oczekuje się, że środek: (i) prowadzi do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub (ii) doprowadzi do znaczącej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub

Cel środowiskowy	Treść pytań szczegółowych
	(iii) spowoduje znaczące i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym?
Zapobieganie i kontrola zanieczyszczeń powietrza, wody lub ziemi	Czy oczekuje się, że środek doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?
Ochrona i odtwarzanie bioróżnorodności i ekosystemów	Czy przewiduje się, że środek: (i) będzie w znacznym stopniu szkodliwy dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub (ii) będzie szkodliwy dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii?

źródło: Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady DNSH

- odpowiedzi na pytania szczegółowe oceny merytorycznej udzielane są w formacie tabelarycznym wraz z podaniem wyjaśnień odnoszących się do treści pytań szczegółowych.

Tabela 4. Formularz tabelaryczny dla Etapu 2 oceny DNSH

Pytanie	NIE	Szczegółowe wyjaśnienie oparte na dowodach

źródło: Wytyczne techniczne Komisji Europejskiej dotyczące stosowania zasady DNSH

2.4. Nota wyjaśniająca KE

Nota KE nie ma mocy prawnej. Zawiera ona jedynie techniczne wskazania w zakresie stosowania zasady DNSH w odniesieniu do polityki spójności. Podkreśla, że stosowanie zasady DNSH powinno być spójne z podejściem stosowanym w ramach rozporządzeń: ogólnego oraz dotyczących EFRR i FS, FST i Interreg.

Nota zawiera następujące wskazania:

- **Co znaczy „nie czynić znaczącej szkody”?**

Wyjaśniono, że definicję należy rozumieć zgodnie z art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii, co opisane zostało w podrozdziale 2.1

- **Jak zasada DNSH powinna być stosowana w kontekście rozporządzenia ogólnego?**

Szczegółowy opis znajduje się w podrozdziale 2.5.1

- **Jak państwa członkowskie powinny zapewnić zgodność z zasadą DNSH przy przygotowywaniu swoich programów?**

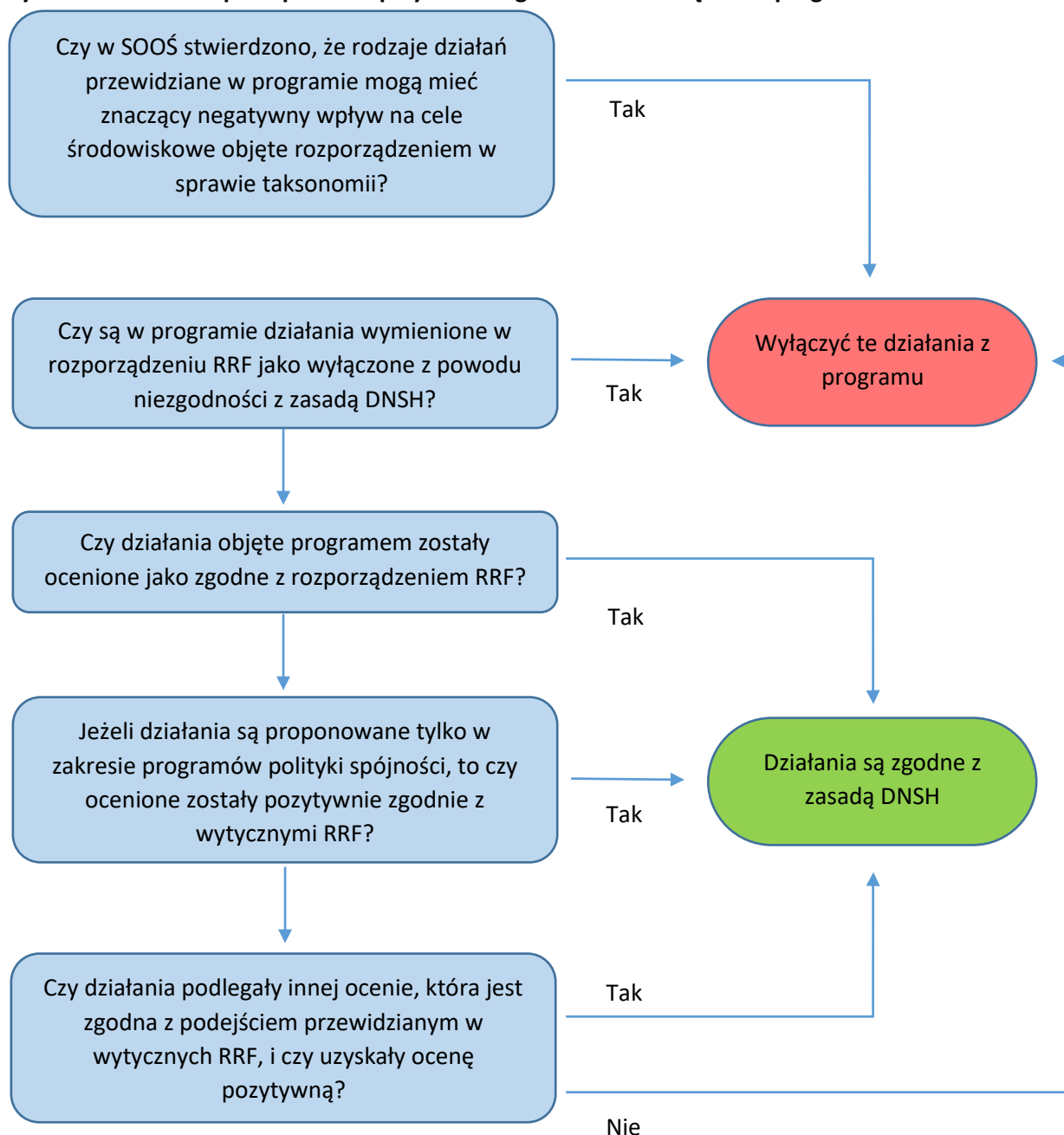
Przed przedstawieniem programu do zatwierdzenia przez Komisję, państwa członkowskie powinny zapewnić, że program jest zgodny z zasadą DNSH. Zapewnienie to powinno nastąpić poprzez ocenę **wszystkich** typów działań z punktu widzenia możliwości wyrządzenia znaczących szkód w stosunku do **wszystkich** 6 celów środowiskowych. Jeżeli ryzyko wyrządzenia szkody zostanie zidentyfikowane, powinny być zastosowane środki zapobiegawcze. Jeżeli będzie to niemożliwe, to odnośny typ działań powinien zostać usunięty z programu.

Należy podkreślić, że zgodność z obowiązującymi przepisami prawa UE i krajowego stanowi pewną wskazówkę, że dane przedsięwzięcie nie powoduje szkód dla środowiska. Jednak nie oznacza to automatycznie zgodności z zasadą „nie czynić znaczącej szkody”, gdyż niektóre z celów objętych art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii nie znalazły jeszcze w pełni odzwierciedlenia w prawodawstwie UE dotyczącym ochrony środowiska.

Do analiz zgodności z zasadą DNSH może być wykorzystana SOOŚ programu, choć nie zawiera ona wszystkich elementów oddziaływania na środowisko. W szczególności dotyczy to zagadnień: łagodzenia zmian klimatu, adaptacji do zmian klimatu oraz gospodarki o obiegu zamkniętym.

W nocie przedstawiono logiczny schemat postępowania w zakresie oceny zgodności z zasadą DNSH.

Rysunek 3. Schemat postępowania przy ocenie zgodności z zasadą DNSH programu

źródło: Commission explanatory note EGESIF_21-0025-00, 27/09/2021

- **Jak powinno być udokumentowane spełnienie zasady DNSH w programach (np. w przypadku, gdy nie jest to uwzględnione w formularzach (*template*) programu)**

Ponieważ w formularzach (*templates*), zgodnie z rozporządzeniem ogólnym, nie zawsze przewidziano możliwości włączenia szczegółowych informacji nt. oceny DNSH (np. w zakresie programów Interreg), to w takim przypadku, w podtytule „odpowiednie typy działań” (*the related types of actions*) w sekcji 2.1.1.1.1, pod każdym celem szczegółowym należy umieścić jedną z następujących formuł:

„Rodzaje działań zostały ocenione jako zgodne z zasadą DNSH, ponieważ:

- nie oczekuje się, że będą mieć jakikolwiek znaczący negatywny wpływ na środowisko ze względu na ich naturę lub zostały wcześniej ocenione jako zgodne w ramach RRF⁴ lub
- zostały ocenione jako zgodne z wytycznymi technicznymi DNSH lub
- zostały ocenione jako zgodne z metodologią państwa członkowskiego”.

Wszelkie niezbędne informacje pomocnicze dotyczące sposobu uwzględnienia zasady DNSH w programach powinny być udokumentowane przez państwa członkowskie i udostępniane na żądanie służb Komisji w nieformalnym dialogu z władzami krajowymi.

- **Ocena Komisji (zgodnie z art. 9 porozumienia ogólnego)**

Komisja ocenia programy zgodnie z art. 23 i art. 9 ust. 4 rozporządzenia ogólnego. Jeżeli oceni, że rodzaje działań w programie nie są zgodne z zasadą DNSH, może zażądać dalszych informacji i zgłosić uwagi. Jeśli nadal nie można będzie stwierdzić, że zasada DNSH jest uwzględniona, Komisja może nie podjąć decyzji o zatwierdzenie programu.

- **Ocena zgodności z zasadą DNSH w trakcie realizacji programu.**

Wskazania noty w tym zakresie przedstawiono w rozdziale 8.

2.5. Rozporządzenia dla polityki spójności na lata 2021-2027

2.5.1. Rozporządzenie w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027 (rozporządzenie ogólne)

Rozporządzenie ustanawia wspólne przepisy i zasady finansowania przedsięwzięć z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+), Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST), Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury (EFMRA), Funduszu Azyłu, Migracji i Integracji (FAMI), Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego (FBW) i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej, natomiast nie ma zastosowania do komponentu „Zatrudnienie i innowacje społeczne” w ramach EFS+ ani do komponentów EFMRA, FAMI, FBW oraz IZGW wdrażanych w ramach zarządzania bezpośredniego lub pośredniego, z wyjątkiem pomocy technicznej z inicjatywy Komisji.

Rozporządzenie określa wspierane cele polityki oraz cele klimatyczne i mechanizm dostosowania do zmian klimatu.

Najważniejsze wskazania zawarte w rozporządzeniu ogólnym, z punktu widzenia oceny DNSH:

⁴ oceny DNSH wykonanej dla KPO

- 30% wydatków budżetowych Unii zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych (motyw 10 rozporządzenia);
- Fundusze unijne powinny wspierać działania, które byłyby prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska i które nie czyniłyby znaczących szkód dla celów środowiskowych (motyw 10 rozporządzenia);
- Integralną częścią programowania i wdrażania Funduszy powinny być adekwatne mechanizmy zapewniające uodpornianie na zmiany klimatu w przypadku objętych wsparciem inwestycji w infrastrukturę (motyw 10 rozporządzenia);
- Fundusze powinny przyczyniać się do uwzględnienia działań na rzecz różnorodności biologicznej w politykach Unii oraz do zrealizowania ambicji przeznaczenia 7,5% rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych (WRF) na cele dotyczące różnorodności biologicznej w 2024 r. oraz 10% rocznych wydatków w ramach WRF na cele dotyczące różnorodności biologicznej w latach 2026 i 2027, przy uwzględnieniu faktu, że cele klimatyczne i cele dotyczące różnorodności biologicznej częściowo się pokrywają (motyw 11 rozporządzenia);
- Państwa członkowskie dostarczają informacje na temat wsparcia celów środowiskowych i klimatycznych z wykorzystaniem metodyki opartej na rodzajach interwencji w odniesieniu do każdego z Funduszy. Metodyka ta obejmuje przypisywanie konkretnej wagi udzielonemu wsparciu na poziomie odzwierciedlającym stopień, w jakim wsparcie takie przyczynia się do osiągnięcia celów środowiskowych i klimatycznych;
- Ważne jest, aby przy ocenach DNSH uwzględniać i powoływać się na wymiary oddziaływań i kody rodzajów interwencji w ramach EFRR, EFS+, Funduszu Spójności i FST, które znajdują się w tabeli 1, załącznika I rozporządzenia. W tabeli tej podane są m. in. współczynniki do obliczania wsparcia na cele związane ze zmianami klimatu oraz ze środowiskiem dla różnych rodzajów inwestycji;
- W przypadku EFRR, EFS+ i Funduszu Spójności przypisywane wagi muszą być związane z wymiarami i kodami rodzajów interwencji określonymi w załączniku I do rozporządzenia. W ramach wkładu Unii, EFRR i Fundusz Spójności wniosą, odpowiednio, 30% i 37% na rzecz wydatków wspieranych na potrzeby osiągnięcia celów klimatycznych określonych dla budżetu Unii (art. 6 ust. 1 rozporządzenia);
- Cele Funduszy są realizowane zgodnie z celem wspierania zrównoważonego rozwoju, określonym w art. 11 TFUE, oraz z uwzględnieniem celów ONZ dotyczących zrównoważonego rozwoju, a także porozumienia paryskiego i zasady „nie czynić znaczącej szkody” (art. 9 ust. 4).

2.5.2. Rozporządzenie w sprawie EFRR i Funduszu Spójności

Rozporządzenie wskazuje zadania EFRR i Funduszu Spójności. Wśród zadań wymienia:

1. EFRR i Fundusz Spójności przyczyniają się do realizacji ogólnego celu, jakim jest wzmocnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej Unii.
2. EFRR przyczynia się do zmniejszania dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów w Unii oraz do zmniejszania zacofania regionów najmniej uprzywilejowanych poprzez udział w dostosowaniu strukturalnym regionów opóźnionych w rozwoju oraz w przekształcaniu upadających regionów przemysłowych, w tym poprzez wspieranie zrównoważonego rozwoju i podejmowanie wyzwań środowiskowych.

3. Fundusz Spójności wnosi wkład w projekty w dziedzinie środowiska i sieci transeuropejskich w obszarze infrastruktury transportowej (TEN-T).

Rozporządzenie określa też cele szczegółowe i zakres wsparcia z EFRR w odniesieniu do celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu” i celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg), o których mowa w art. 5 ust. 2 rozporządzenia ogólnego, jak też cele szczegółowe i zakres wsparcia z Funduszu Spójności w odniesieniu do celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lit. a) rozporządzenia ogólnego.

Najważniejsze wskazania zawarte w rozporządzeniu w sprawie EFRR i Funduszu Spójności, z punktu widzenia oceny DNSH:

- Cele EFRR i FS powinny być osiągnięte w ramach zrównoważonego rozwoju oraz zgodnie z promowanym przez Unię celem polegającym na zachowaniu, ochronie i poprawie jakości środowiska, w myśl art. 11 i art. 191 ust. 1 TFUE, z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci” (motyw 6 rozporządzenia);
- Obydwa fundusze mają przyczynić się do uwzględnienia działań w dziedzinie klimatu i do osiągnięcia celu ogólnego zakładającego, że 30% wydatków budżetowych Unii zostanie przeznaczonych na wspieranie celów klimatycznych. Zgodnie z tym, w odniesieniu do operacji wdrażanych w ramach EFRR oczekuje się, że 30% łącznej puli środków finansowych EFRR będzie przyczyniać się do realizacji celów klimatycznych. W odniesieniu do operacji realizowanych w ramach FS oczekuje się, że 37% łącznej puli środków finansowych FS będzie przyczyniać się do realizacji celów klimatycznych. Ponadto, działania podejmowane na podstawie niniejszego rozporządzenia powinny przyczynić się do przeznaczenia 7,5% rocznych wydatków na podstawie WRF na cele dotyczące różnorodności biologicznej w 2024 r. oraz 10% rocznych wydatków w ramach WRF na cele dotyczące różnorodności biologicznej w latach 2026 i 2027 (motyw 6 rozporządzenia);
- Obydwa fundusze powinny wspierać działania, które są prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska, które nie czynią znaczących szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii i które zapewniają transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w ramach dążeń do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii do 2050 r. Programy w ramach EFRR i FS powinny uwzględniać treść zintegrowanych krajowych planów w dziedzinie energii i klimatu, przyjętych w ramach zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, ustanowionych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999⁵ (motyw 6 rozporządzenia);
- EFRR i FS powinny przyczyniać się do redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz do zwalczania ubóstwa energetycznego. Szczególne znaczenie miałyby inwestycje w efektywność energetyczną, w tym plany oszczędzania energii, w zrównoważoną energię odnawialną zgodnie z kryteriami zrównoważonego rozwoju określonymi w dyrektywie Parlamentu Europejskiego

⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (UE) 2015/652 oraz uchylenia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999&from=EN>

i Rady (UE) 2018/2001⁶, w inteligentne systemy energetyczne, jak również inwestycje mające na celu zapobieganie klęskom żywiołowym i katastrofom, wspieranie różnorodności biologicznej i zielonej infrastruktury, w tym zachowanie, waloryzację i podkreślanie znaczenia chronionych obszarów naturalnych, oraz inne działania służące redukcji emisji gazów cieplarnianych, takie, jak zachowanie i odtwarzanie obszarów naturalnych o wysokim potencjale pochłaniania i składowania dwutlenku węgla, takie jak poprzez ponowne nawadnianie wrzosowisk, wychwytywanie gazu pochodzącego ze składowisk odpadów lub redukcja emisji w procesach lub produktach przemysłowych. Ponadto wsparcie powinno być udzielane inwestycjom mającym na celu ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczeń, takich jak zanieczyszczenie powietrza, wody i gleby oraz zanieczyszczenie hałasem i zanieczyszczenie światłem (motyw 15 rozporządzenia);

- Podczas przygotowywania programów dofinansowanych z EFRR i FS należy uwzględnić zintegrowane krajowe plany w dziedzinie energii i klimatu, w których określone są polityki i środki oraz które służą rozwiązaniu problemu ubóstwa energetycznego i emisji gazów cieplarnianych. Mając na względzie przyczynienie się do osiągnięcia krajowych celów w zakresie ograniczania ubóstwa energetycznego określonych w zintegrowanych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu, EFRR powinien wspierać w szczególności poprawę efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych i niemieszkalnych zgodnie ze zmienioną dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844⁷ (motyw 16 rozporządzenia);
- Istotne jest doprecyzowanie, które działania nie wchodzą w zakres EFRR⁸ i FS, w tym inwestycje służące redukcji emisji gazów cieplarnianych z działań wymienionych w załączniku I do dyrektywy 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady⁹, aby uniknąć powielania finansowania już dostępnego w ramach tej dyrektywy, oraz inwestycje w przedsiębiorstwa znajdujące się w trudnej sytuacji, zdefiniowane w rozporządzeniu Komisji (UE) nr 651/2014¹⁰, chyba że jest to dozwolone w ramach pomocy *de minimis* lub tymczasowych zasad pomocy państwa ustanowionych w celu uwzględnienia wyjątkowych okoliczności. EFRR i FS nie powinny również wspierać niektórych inwestycji w porty lotnicze, obiekty służące do składowania i przetwarzania odpadów resztkowych lub w paliwa kopalne. W związku z tym EFRR powinien mieć możliwość wspierania ukierunkowanych środków łagodzących oddziaływanie na środowisko oraz środków w zakresie bezpieczeństwa i ochrony w regionalnych portach lotniczych (motyw 41 rozporządzenia);

⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018, s. 82) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L2001&from=PL>

⁷ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków i dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej (Dz. Urz. UE L 156 z 19.06.2018, s. 75) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0844&from=pl>

⁸ Art. 7

⁹ Dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Unii oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz. Urz. UE L 275 z 25.10.2003, s. 32) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0087&from=PL>

¹⁰ Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i art. 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=PL>

- W przypadku inwestycji służących zwiększeniu przepustowości w obiektach przetwarzania odpadów resztkowych¹¹ możliwe byłoby wsparcie modernizacji sieci ciepłowniczych z myślą o poprawie efektywności energetycznej efektywnych systemów ciepłowniczych, zdefiniowanych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE¹², zgodnie z celami ustanowionymi w zintegrowanych krajowych planach w dziedzinie energii i klimatu. Z myślą o promowaniu energii odnawialnej możliwe byłoby udzielanie wsparcia na kotły ciepłownicze zasilane gazem w połączeniu z odnawialnymi źródłami energii. W takich przypadkach wsparcie udzielane z obydwu funduszy powinno być proporcjonalne do udziału energii odnawialnej w zasilaniu takich kotłów.

2.5.3. Rozporządzenie w sprawie FST

Rozporządzenie ustanawia Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST) w celu zapewnienia wsparcia dla ludności, gospodarek i środowiska na terytoriach, które mierzą się z poważnymi wyzwaniami społeczno-gospodarczymi wynikającymi z procesu transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu zgodnie z definicją w art. 2 pkt 11 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999¹³ oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050. Określa też cel Funduszu, jego zasięg geograficzny i zasoby, zakres wsparcia z FST w odniesieniu do celu „Inwestycje na rzecz zatrudnienia i wzrostu”, o którym mowa w art. 5 ust. 2 lit. a) rozporządzenia ogólnego, a także szczegółowe przepisy dotyczące programowania i wskaźników niezbędnych do monitorowania.

Celem szczegółowym (zgodnie z art. 5 ust. 1 akapit drugi rozporządzenia ogólnego) jest umożliwienie regionom i ludności łagodzenia wpływających na społeczeństwo, zatrudnienie, gospodarkę i środowisko skutków transformacji w kierunku osiągnięcia celów Unii na rok 2030 w dziedzinie energii i klimatu oraz w kierunku neutralnej dla klimatu gospodarki Unii do roku 2050 w oparciu o porozumienie paryskie.

Zawiera też listę inwestycji, jakie mogą być wspierane z Funduszu.

Warunkiem uzyskania wsparcia z Funduszu jest opracowanie terytorialnych planów sprawiedliwej transformacji, których zasady podane zostały w rozporządzeniu.

Najważniejsze wskazania zawarte w rozporządzeniu w sprawie FST, z punktu widzenia oceny DNSH:

- Mechanizm sprawiedliwej transformacji powinien uzupełniać inne działania objęte kolejnymi WRF na lata 2021–2027. Powinien on przyczyniać się do łagodzenia społecznych, gospodarczych i środowiskowych skutków transformacji w kierunku neutralności klimatycznej Unii do roku 2050 (motyw 4 rozporządzenia);

¹¹ Odpady resztkowe należy rozumieć głównie jako odpady komunalne, które nie są zbierane selektywnie i pozostałości po przetwarzaniu odpadów

¹² Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0027&from=PL>

¹³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (EU) 2015/652 oraz uchylecia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999&from=EN>

- FST ma przyczynić się do uwzględnienia działań w dziedzinie klimatu i zrównoważenia środowiskowego oraz do osiągnięcia celu ogólnego, w ramach którego poziom wydatków na realizację celów klimatycznych w budżecie Unii ma osiągnąć 30% i do zrealizowania ambicji przeznaczenia 7,5% rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele w zakresie różnorodności biologicznej w 2024 r. oraz 10% rocznych wydatków w ramach wieloletnich ram finansowych na cele związane z różnorodnością biologiczną w latach 2026 i 2027. FST powinien wspierać działania, które są prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska, nie czynią znaczących szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia w sprawie taksonomii i zapewniają transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej w ramach dążeń do osiągnięcia neutralności klimatycznej Unii do roku 2050 (motyw 6 rozporządzenia);
- Dostęp do FST powinien być ograniczony do 50% krajowej alokacji w przypadku tych państw członkowskich, które jeszcze nie zobowiązały się do realizacji celu, w myśl celów porozumienia paryskiego, zakładającego osiągnięcie przez Unię neutralności klimatycznej do roku 2050, podczas gdy pozostałe 50% zostanie udostępnione na programowanie po przyjęciu takiego zobowiązania. Aby zapewnić sprawiedliwość i równe traktowanie państw członkowskich w przypadku, gdy dane państwo członkowskie nie zobowiąże się do dnia 31 grudnia w każdym roku począwszy od 2022 r. do realizacji celu zakładającego osiągnięcie przez Unię neutralności klimatycznej do roku 2050, zobowiązanie budżetowe na rok poprzedni powinno zostać umorzone w całości w roku następnym (motyw 10 rozporządzenia);
- Należy określić rodzaje inwestycji, w ramach których dozwolone byłoby wsparcie wydatków przez FST. Wszystkie wspierane działania powinny być wdrażane z pełnym poszanowaniem klimatycznych, środowiskowych i społecznych zobowiązań i priorytetów Unii. Wykaz inwestycji powinien obejmować inwestycje, które wspierają lokalne gospodarki poprzez stymulowanie ich potencjału wzrostu endogenicznego zgodnie z odpowiednimi strategiami inteligentnej specjalizacji, w tym w stosownych przypadkach przez zrównoważoną turystykę. Inwestycje muszą być zrównoważone w długim okresie, z uwzględnieniem wszystkich celów EZŁ. Finansowane projekty powinny przyczyniać się do transformacji w kierunku gospodarki zrównoważonej, neutralnej dla klimatu oraz gospodarki o obiegu zamkniętym i obejmować działania mające na celu zwiększenie zasobooszczędności. Spalanie odpadów nie powinno być wspierane, ponieważ działalność ta znajduje się na niskim szczeblu hierarchii postępowania z odpadami. W ramach projektów w zakresie przywracania funkcji obszarom powinno być możliwe wspieranie renaturyzacji terenów oraz rozwoju zielonej infrastruktury i gospodarki wodnej. Wspierając działania na rzecz efektywności energetycznej, FST może wspierać inwestycje, które przyczyniają się do ograniczania ubóstwa energetycznego zasadniczo w drodze ulepszenia efektywności energetycznej budynków mieszkalnych. FST może także wspierać rozwój innowacyjnych technologii magazynowania (motyw 12 rozporządzenia).

3. AKTY DELEGOWANE

3.1. Rozporządzenie delegowane do taksonomii

Rozporządzenie delegowane do taksonomii stanowi doszczegółowienie techniczne zapisów artykułów 10 i 11 rozporządzenia w sprawie taksonomii. Określa ono, jakie rodzaje działalności można zakwalifikować jako wnoszące istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu i w adaptację do zmian klimatu. Szczegółowe kryteria techniczne znajdują się w dwóch załącznikach (opisanych w rozdziałach 3.1.1 i 3.1.2 Podręcznika):

Załącznik 1 – Techniczne kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca **istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu**, oraz określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych;

Załącznik 2 – Techniczne kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca **istotny wkład w adaptację do zmian klimatu**, oraz określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych.

Kryteria kwalifikacji technicznej określają minimalne wymagania, jakie dana działalność gospodarcza powinna spełniać, aby można było ją uznać za zrównoważoną środowiskowo (spełniającą zasadę DNSH). Prezentowane mogą być one w różny sposób (motyw 3), w tym jako:

- progi ilościowe lub minimalny wymóg np. 3 Mg CO_{2eq}/Mg produkowanego wodoru,
- względna poprawa np. 10% bardziej efektywne niż zeroemisyjne (w odniesieniu do budynków),
- zestaw jakościowych wymogów dotyczących efektywności,
- wymagania dotyczące procedury lub oparte na praktyce np. dokumenty wymagane w ramach procedury oddziaływania na środowisko,
- dokładny opis charakteru samej działalności gospodarczej, w przypadku, gdy taka działalność, ze względu na swój charakter, może wnieść istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu.

Z założenia kryteria techniczne powinny opierać się na obowiązującym prawie UE, najlepszych praktykach, normach i metodach (motyw 5).

W rozporządzeniu założono, że w pierwszej kolejności należy skoncentrować się na tych rodzajach działalności gospodarczej i sektorach, które mają największy potencjał osiągnięcia wyznaczonych 6 celów (motyw 7). Wybór powinien opierać się na udziale w łącznych emisjach GHG oraz na dowodach dotyczących ich potencjału w zakresie unikania lub ograniczenia emisji GHG lub pochłaniania GHG bądź też w zakresie wspomagania takiego unikania, ograniczania, pochłaniania lub długoterminowego magazynowania GHG. Ponadto wskazane zostały wymagania dotyczące metod obliczania emisji GHG w cyklu życia wraz ze wskazaniem proponowanych narzędzi (motywy 8-10).

Podkreślono również, że ocena, czy kryteria te zostały spełnione (w powodu dużej złożoności technicznej kryteriów kwalifikacji), może wymagać wiedzy eksperckiej, a w związku z tym być trudna lub niewykonalna dla inwestorów (motyw 11). Może również zachodzić konieczność weryfikacji tej oceny przez niezależną osobę trzecią.

W tabeli niżej zebrano informacje, jak rozporządzenie klasyfikuje poszczególne rodzaje działalności lub sektory jako wnoszące istotny wkład lub wspomagające dwa pierwsze cele środowiskowe tj. łagodzenie zmian klimatu i adaptację do zmian klimatu.

Tabela 5. Działalność lub sektory wnoszące istotny wkład lub wspomagające

Cel	Działalność lub sektory wnoszące istotny wkład	Działalność lub sektory wspomagające
Łagodzenie zmian klimatu	leśnictwo; odtworzenie terenów podmokłych; przetwórstwo przemysłowe; sektor energetyczny; fermentacja beztlenowa; kompostowanie; transport	wytwarzanie produktów, które są niezbędne do prowadzenia działalności mającej największy potencjał w zakresie unikania emisji lub ograniczania GHG lub zwiększania pochłaniania GHG i długoterminowego składowania CO ₂ ; środki zwiększające efektywność energetyczną; gospodarowanie ściekami i odpadami; żegluga morska
Adaptacja do zmian klimatu	leśnictwo; odtworzenie terenów podmokłych	

źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia delegowanego do taksonomii

Rozporządzenie obejmuje również te rodzaje działalności, których nie można zastąpić alternatywnymi rozwiązaniami niskoemisyjnymi, które byłyby technicznie i ekonomicznie wykonalne, jednak wspierają one przejście na gospodarkę neutralną dla klimatu (motyw 13). W takich przypadkach kryteria kwalifikacji technicznej wymagają, aby emisje GHG pochodzące z danej działalności odpowiadały najlepszym wynikom w danym sektorze lub branży, nie utrudniały opracowywania i wdrażania alternatywnych rozwiązań niskoemisyjnych i nie prowadziły do uzależnienia od aktywów wysokoemisyjnych.

Wskazano wyraźnie, że **odroczone zostało ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji dla rolnictwa** (motyw 14), przede wszystkim ze względu na toczące się negocjacje w sprawie wspólnej polityki rolnej.

Ze względu na istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu (głównie poprzez pochłanianie CO₂) oraz pozytywny wpływ na inne cele, ustanowione zostały kryteria kwalifikacji technicznej dla działalności związanej z zalesianiem, odbudową lasów, gospodarką leśną i ochroną lasów (motywy 15-17). Wskazano również na konieczność przygotowania przez właścicieli lasów o powierzchni powyżej 13 ha analiz korzyści dla klimatu, których elementem mają być pomiary zmian w zakresie ograniczania emisji GHG oraz w zakresie zasobów węgla w ekosystemach leśnych. Właściciele lasów o mniejszym areale taką ocenę mogą przeprowadzać co 10 lat grupowo. Wskazane zostały również narzędzia wspomagające takie oceny.

Rozporządzenie ustanawia progi technicznych kryteriów kwalifikacji dla działalności produkcyjnej (motywy 19-23). Dla tych sektorów, dla których nie istnieją alternatywne niskoemisyjne rozwiązania wykonalne pod względem technologicznym i ekonomicznym, ale które wspomagają przejście na

gospodarkę neutralną dla klimatu, progi ustalane są na poziomie możliwym do osiągnięcia wyłącznie przez podmioty osiągające najlepsze wyniki w poszczególnych sektorach (motyw 20). Działalność wspomagająca powinna koncentrować się na wytwarzaniu produktów, które są niezbędne do prowadzenia działalności mającej największy potencjał w zakresie unikania emisji lub ograniczania GHG lub zwiększania pochłaniania GHG i długoterminowego składowania CO₂ (motyw 22).

Techniczne kryteria kwalifikacji dla sektora energetycznego obejmują szeroki zakres działalności gospodarczych związanych z łańcuchem dostaw energii – począwszy od produkcji energii elektrycznej lub ciepłej z różnych źródeł, poprzez sieci przesyłu i dystrybucji, aż po magazynowanie energii, a także pompy ciepła oraz produkcję biogazu i biopaliw (motyw 25). Kryteria te wyznaczają ścieżkę dekarbonizacji (motyw 26). W przypadku wytwarzania ciepła, chłodu i energii elektrycznej z bioenergii oraz produkcji biopaliw i biogazu na potrzeby transportu kryteria są zgodne z dyrektywą OZE 2018/2001 (motywy 30 i 31).

W momencie ukazania się rozporządzenia delegowanego do taksonomii ocena energetyki jądrowej była w toku (motyw 27). W lutym 2022 roku uzgodniono projekt zmiany rozporządzenia delegowanego do taksonomii¹⁴, w którym zapisano, że:

- energia jądrowa może istotnie przyczynić się do osiągnięcia celu łagodzenia zmian klimatu, a tymczasem nie wyrządza znaczącej szkody pozostałym czterem celom środowiskowym rozporządzenia w sprawie taksonomii, pod warunkiem, że spełnia proponowane techniczne kryteria kwalifikacji;
- działalność związana z energią jądrową jest działalnością niskoemisyjną, nie stanowi energii ze źródeł odnawialnych;
- techniczne kryteria kwalifikacji powinny odzwierciedlać najwyższe standardy bezpieczeństwa jądrowego, ochrony przed promieniowaniem i gospodarowania odpadami promieniotwórczymi, oparte na wymogach ustanowionych w Traktacie ustanawiającym Europejską Wspólnotę Energii Atomowej oraz w prawodawstwie przyjętym na mocy tego Traktatu, w szczególności w dyrektywie Rady 2009/71 (Euratom).

Stosownie do opisanego wyżej projektu rozporządzenia zmieniającego **uznano energetykę jądrową za zgodną z zasadą „nie czyni znaczącej szkody”, pod warunkiem spełnienia kryteriów** wskazanych w projekcie uzupełnienia załączników 1 i 2 do tegoż rozporządzenia.

Podobnie niesprecyzowany do końca był status wykorzystania gazu ziemnego (motyw 28). Jednak w lutym 2022 roku uzgodniono projekt zmiany rozporządzenia delegowanego do taksonomii, w którym zapisano, że:

- konieczne jest ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji dla wykorzystania gazu kopalnego w wytwarzaniu energii elektrycznej oraz ciepła/chłodu;
- techniczne kryteria monitorowania powinny ułatwić przyspieszone wycofywanie się z bardziej emisyjnych źródeł energii, w tym stałych paliw kopalnych.

Stosownie do opisanego wyżej projektu rozporządzenia zmieniającego **uznano wykorzystanie gazów kopalnych za zgodne z zasadą „nie czyni znaczącej szkody” i wskazano kryteria techniczne kwalifikacji** w projekcie uzupełnienia załączników 1 i 2 do tegoż rozporządzenia.

¹⁴ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=PI_COM%3AC%282022%29631&qid=1647359214328

Przeglądu i ewentualnych uzupełnień lub zmiany technicznych kryteriów kwalifikacji mogą wymagać również:

- działalność związana z wytwarzaniem energii elektrycznej lub ciepłej oraz sieci przesyłowe i dystrybucyjne (motyw 29);
- działalność związana z bioenergią (motyw 31).

Działalność związana z fermentacją beztlenową oraz kompostowaniem selektywnie zbieranych bioodpadów ma szczególne znaczenie dla zmniejszenia emisji metanu, w związku z tym wnosi istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu, ale pod warunkiem zastosowania najlepszych praktyk w tym sektorze (motyw 32).

Techniczne kryteria kwalifikacji dla sektora transportu koncentrują się na ograniczeniu emisji oraz poprawie efektywności (motyw 33). Za ważne dla przejścia na gospodarkę niskoemisyjną rodzaje transportu uznano żeglugę morską i lotnictwo (motyw 34).

Wskazane zostało, że działalność transportowa uznawana za zrównoważoną nie może wspierać stosowania paliw kopalnych. Dlatego **techniczne kryteria kwalifikacji wykluczają dofinansowanie infrastruktury przeznaczanej do transportu paliw kopalnych** (motyw 35).

Ponadto techniczne kryteria kwalifikacji określają, kiedy działalność można zaliczyć jako wnoszącą istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub adaptację do zmian klimatu w sektorze:

- budownictwa (motywy 36-37);
- informacji i komunikacji (motyw 38) – kryteria dotyczą działalności w zakresie przetwarzania i hostingu danych, która emituje duże ilości GHG oraz rozwiązań opartych na danych, które umożliwiają redukcję emisji gazów cieplarnianych w innych sektorach;
- badań, prac rozwojowych i innowacji (motywy 40-41) – powinny one koncentrować się na potencjale rozwiązań, procesów, technologii i innych produktów w zakresie redukcji emisji GHG oraz wspomagać inne rodzaje działalności w celu spełnienia norm i progów ustanowionych na podstawie kryteriów technicznych kwalifikacji.

W rozporządzeniu podkreślono, że **działalność gospodarcza, która wnosi istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmiany klimatu, nie może wyrządzać znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych** (motywy 42, 49 i 50).

Techniczne kryteria kwalifikacji służące ustaleniu, czy dana działalność gospodarcza wnosi istotny wkład w adaptację do zmian klimatu, powinny zapewniać osiągnięcie odporności danej działalności gospodarczej na zmiany klimatu lub dostarczać rozwiązania służące osiągnięciu takiej odporności przez inne rodzaje działalności (motyw 48). Wymaga się również, aby **podmioty gospodarcze**, dla których zwiększenie odporności działalności gospodarczej na zidentyfikowane ryzyka związane z klimatem są istotne z punktu widzenia tej działalności, **przeprowadzały ocenę ryzyka związanego ze zmianami klimatu i wdrażały rozwiązania w zakresie adaptacji**, które ograniczają najważniejsze rodzaje ryzyka zidentyfikowane w tej ocenie (motyw 45).

Techniczne kryteria kwalifikacji mają zapewnić dostosowanie infrastruktury krytycznej (szczególnie przesyłu i magazynowania energii oraz transportowej), (motyw 43).

W zakresie pozostałych celów środowiskowych, techniczne kryteria kwalifikacji przewidują:

- w celu ochrony zasobów wodnych i morskich wprowadzenie wymogu identyfikowania i eliminowania ryzyka w zakresie degradacji środowiska zgodnie z planem zarządzania dotyczącym wykorzystywania i ochrony wód (motyw 52);
- w cel przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym dostosowanie ich do konkretnych sektorów w celu zapewnienia, aby działalność gospodarcza nie prowadziła do nieefektywnego wykorzystania zasobów, aby unikano tworzenia odpadów lub ograniczano ich powstawanie, a jeżeli jest to nieuniknione, by odpady były gospodarowane zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami (motyw 53);
- w celu zapobiegania zanieczyszczeniom, odzwierciedlając specyfikę sektorów, odniesienie do najlepszych dostępnych technik (motyw 54);
- w celu ochrony i odbudowy bioróżnorodności wymagania przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko lub innej oceny i wdrażania wniosków z takich ocen, a w przypadku braku wymogu przeprowadzenia ww. ocen wymagania, aby dana działalność nie prowadziła do niepokojenia, połowu lub zabijania gatunków prawnie chronionych ani do pogorszenia stanu siedlisk chronionych prawem (motyw 55).

Na koniec zaznaczono, że techniczne kryteria kwalifikacji nie powinny stać w sprzeczności z przepisami dotyczącymi środowiska, zdrowia, bezpieczeństwa i zrównoważonego rozwoju społecznego określonymi w prawie unijnym i krajowym (motyw 56). Ponadto, wyraźnie wskazano, że **stosowanie rozporządzenia w sprawie taksonomii powinno podążać za zmianami technologicznymi, rynkowymi i politycznymi** (motyw 58). Dlatego rozporządzenie delegowane do taksonomii powinno być poddawane regularnym przeglądom i zmieniane w odniesieniu do rodzajów działalności uznawanych za wnoszące istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu oraz do odpowiednich technicznych kryteriów kwalifikacji.

3.1.1. Załącznik 1 - Kryteria kwalifikacji przedsięwzięć wnoszących istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu

W **załączniku 1** wskazano techniczne kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca **istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu** oraz określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych dla następujących sektorów:

1. Leśnictwo;
2. Działalność w zakresie ochrony i odbudowy środowiska;
3. Przetwórstwo przemysłowe;
4. Energetyka;
5. Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz remediacja;
6. Transport;
7. Budownictwo i działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;
8. Informacja i komunikacja;
9. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna.

Ponadto załącznik 1 zawiera 5 dodatków:

- Dodatek A: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem adaptacji do zmian klimatu;
- Dodatek B: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem zrównoważonego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych i morskich;
- Dodatek C: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli w odniesieniu do stosowania i obecności chemikaliów;
- Dodatek D: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem ochrony i odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów;
- Dodatek E: Specyfikacja techniczna urządzeń związanych z wodą.

W każdym sektorze struktura treści jest podobna i składa się z:

- opisu działalności, w którym m.in. wskazuje się kody statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE¹⁵;
- szczegółowych technicznych kryteriów kwalifikacji w zakresie łagodzenia zmian klimatu wskazujących, kiedy wkład można uznać za istotny;
- wskazania wymagań przestrzegania zasady „nie czyń znaczącej szkody” dla pozostałych pięciu celów środowiskowych wskazanych w art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii.

Niżej omówiono szczegółowo techniczne kryteria kwalifikacji dla wybranego działania – „budowa nowych budynków”.

Przykład – sektor budownictwa, działanie – budowa nowych budynków

Opis działalności

Realizacja projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych.

Ten rodzaj działalności gospodarczej może być powiązany z szeregiem kodów NACE, w szczególności F41.1¹⁶ i F41.2¹⁷, w tym również działalności objęte kodem F43¹⁸, zgodnie ze statystyczną klasyfikacją działalności gospodarczej.

¹⁵ Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1893/2006 z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev. 2 i zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3037/90 oraz niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz. Urz. UE L 393 z 30.12.2006, s. 1).

¹⁶ Realizacja projektów budowlanych związanych ze wznoszeniem budynków wg Rozporządzenia nr 1893/2006 PE i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev. 2 i zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3037/90 oraz niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz. U. UE z 3.12.2006 r. L393 str. 1)

¹⁷ Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków mieszkalnych i niemieszkalnych wg Rozporządzenia nr 1893/2006 PE i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev. 2 i zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3037/90 oraz niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz. U. UE z 3.12.2006 r. L393 str. 1)

¹⁸ Roboty budowlane specjalistyczne wg Rozporządzenia nr 1893/2006 PE i Rady z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev. 2 i zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3037/90 oraz niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz. U. UE z 3.12.2006 r. L393 str. 1)

Techniczne kryteria kwalifikacji w zakresie łagodzenia zmian klimatu

Budowa nowych budynków, wnosi istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu, a przez to jest zgodna z zasadą „nie czyni znaczącej szkody” w następujących przypadkach:

1. **Zapotrzebowanie na energię pierwotną (PED)¹⁹**, decydujące o charakterystyce energetycznej budynku, **jest przynajmniej o 10% mniejsze niż próg określony w wymaganiach dotyczących budynków o niemal zerowym zużyciu energii²⁰**. Dokumentem potwierdzającym osiągnięcie tego wymogu jest powykonawcze świadectwo charakterystyki energetycznej.
2. W przypadku budynków o powierzchni²¹ przekraczającej 5 000 m² budynek poddawany jest badaniom szczelności powietrznej i integralności cieplnej²². Alternatywnie w przypadku, gdy podczas procesu budowy wprowadzono solidne i identyfikowalne procedury kontroli jakości, jest to możliwe jako alternatywa w stosunku do badania integralności cieplnej.
3. W przypadku budynków o powierzchni²³ przekraczającej 5 000 m² oblicza się współczynnik globalnego ocieplenia²⁴ w cyklu życia budynku w odniesieniu do poszczególnych etapów cyklu życia.

Zasada „nie czyni znaczącej szkody” dla pozostałych celów

Dla pozostałych celów środowiskowych podano skrócone kryteria, jakie muszą być spełnione, aby działalność była zgodna z zasadą „nie czyni znaczącej szkody”.

¹⁹ Obliczona ilość energii potrzebnej do zaspokojenia zapotrzebowania na energię związanego z typowym użytkowaniem budynku, wyrażona za pomocą liczbowego wskaźnika zużycia energii pierwotnej wyrażonego w kWh/m² na rok oraz na podstawie stosownej krajowej metodyki obliczania, oraz zgodna z wartością widniejącą w świadectwie charakterystyki energetycznej.

²⁰ określonych w środkach krajowych wdrażających dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/31/UE z dnia 19 maja 2010 r. w sprawie charakterystyki energetycznej budynków (Dz. Urz. UE L 153 z 18.6.2010, s. 13)

²¹ W przypadku budynków mieszkalnych badania przeprowadza się na reprezentatywnym zestawie rodzajów mieszkań

²² Badania przeprowadza się zgodnie z normą EN13187 („Właściwości cieplne budynków – Jakościowa detekcja wad cieplnych w obudowie budynku – Metoda podczerwieni”) i normą EN 13829 („Właściwości cieplne budynków – Określanie przepuszczalności powietrznej budynków. Metoda pomiaru ciśnieniowego z użyciem wentylatora”) lub równoważnymi normami akceptowanymi przez odpowiedni organ nadzoru budowlanego właściwy dla lokalizacji danego budynku.

²³ W przypadku budynków mieszkalnych obliczeń i ujawniania informacji dokonuje się w odniesieniu do reprezentatywnego zestawu rodzajów mieszkań.

²⁴ Współczynnik globalnego ocieplenia przedstawia się w postaci liczbowego wskaźnika w odniesieniu do każdego etapu cyklu życia wyrażonego w kg ekwiwalentu ditlenku węgla/m² (wewnętrznej powierzchni użytkowej), uśrednionego dla jednego roku w referencyjnym okresie badania wynoszącym 50 lat. Dobór danych, określenie scenariuszy i obliczenia przebiegają zgodnie z normą EN 15978 (BS EN 15978:2011 „Zrównoważone obiekty budowlane – Ocena środowiskowych właściwości użytkowych budynków – Metoda obliczania”). Zakres elementów budowlanych i wyposażenia technicznego odpowiada zakresowi zdefiniowanemu we wspólnym unijnym systemie Level(s) dla wskaźnika 1.2. Jeżeli istnieje krajowe narzędzie obliczeniowe lub jeżeli jest ono wymagane do celów ujawniania informacji lub uzyskania pozwoleń na budowę, takie narzędzie można zastosować w celu ujawniania wymaganych informacji. Można korzystać z innych narzędzi obliczeniowych, jeżeli spełniają one minimalne kryteria określone we wspólnym unijnym systemie Level(s), (wersja z dnia 4.6.2021: <https://susproc.jrc.ec.europa.eu/product-bureau/product-groups/412/documents>), zob. wskaźnik 1.2 w instrukcji użytkownika.

Tabela 6. Przykład zasad spełnienia wymagań DNSH dla budowy nowych budynków, wg załącznika 1

Cel	Kryteria dla budowy nowych budynków
2) adaptacja do zmian klimatu	Działalność ta jest zgodna z kryteriami określonymi w dodatku A do załącznika.
3) Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	<p>Z wyjątkiem instalacji w lokalach mieszkalnych w przypadku zainstalowania następujących urządzeń związanych z wodą, zużycie wody jest potwierdzone kartą charakterystyki produktu, certyfikatem budynku lub obowiązującym w Unii oznakowaniem produktu, zgodnie ze specyfikacją techniczną określoną w dodatku E do niniejszego załącznika:</p> <p>a) maksymalny przepływ wody w kranach umywalk i kranach zlewów wynosi 6 litrów/min;</p> <p>b) maksymalny przepływ wody w prysznicach wynosi 8 litrów/min;</p> <p>c) w toaletach, w tym kompaktach, muszlach i spłuczkach całkowita objętość wody wykorzystywanej do spłukiwania nie może przekraczać 6 litrów, a średnia objętość wody wykorzystywanej do spłukiwania nie może przekraczać 3,5 litra;</p> <p>d) zużycie wody w pisuarach wynosi maksymalnie 2 litry na muszlę na godzinę. W pisuarach ze spłukiwaniem całkowita objętość wody wykorzystywanej do spłukiwania nie może przekraczać 1 litra.</p> <p>Aby uniknąć negatywnych skutków prac budowlanych, działalność ta jest zgodna z kryteriami określonymi w dodatku B do załącznika.</p>
4) Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym	<p>Co najmniej 70% (masy) innych niż niebezpieczne odpadów z budowy i rozbiórki (wyłączając naturalnie występujące materiały, o których mowa w kategorii 17 05 04 w europejskim wykazie odpadów ustanowionym w decyzji 2000/532/WE) wytwarzanych na placu budowy jest gotowe do ponownego użycia, recyklingu i innych procesów odzysku materiału, takich jak wypełnianie wyrobisk z wykorzystaniem odpadów zastępujących inne materiały, zgodnie z hierarchią postępowania z odpadami i Protokołem UE dotyczącym gospodarowania odpadami z budowy i rozbiórki²⁵. Operatorzy ograniczają wytwarzanie odpadów w procesach związanych z budową i rozbiórką, zgodnie z Protokołem UE dotyczącym gospodarowania odpadami z budowy i rozbiórki oraz uwzględniając najlepsze dostępne techniki i stosując selektywną rozbiórkę w celu umożliwienia usunięcia substancji niebezpiecznych i bezpiecznego postępowania z nimi oraz ułatwienia ponownego użycia i wysokiej jakości recyklingu w drodze selektywnego usuwania materiałów z wykorzystaniem dostępnych systemów sortowania odpadów z budowy i rozbiórki.</p> <p>Projekty budynków i techniki konstrukcyjne wspomagają obieg zamknięty, a w szczególności wskazują – z uwzględnieniem odniesienia do normy ISO 20887²⁶ lub innych norm w zakresie oceny możliwości demontażu lub dostosowania budynków – w jaki sposób w ramach projektu zapewniono wyższy poziom zasobooszczędności, możliwości dostosowania, elastyczności i możliwości demontażu w celu umożliwienia ponownego użycia i recyklingu.</p>

²⁵ Protokół UE dotyczący gospodarowania odpadami z budowy i rozbiórki (wersja z dnia 4.6.2021: https://ec.europa.eu/growth/content/eu-construction-and-demolition-waste-protocol-0_en).

²⁶ ISO 20887:2020, Zrównoważony charakter budynków i robót budowlanych związanych z inżynierią lądową – Projektowanie do celów możliwości demontażu i adaptacji – Zasady, wymagania i wytyczne, (wersja z dnia 4.6.2021: <https://www.iso.org/standard/69370.html>).

Cel	Kryteria dla budowy nowych budynków
5) Zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola	<p>Elementy budynków i materiały budowlane wykorzystane przy budowie są zgodne z kryteriami określonymi w dodatku C do niniejszego załącznika.</p> <p>Elementy budynków i materiały budowlane wykorzystane przy budowie, z którymi mieszkańcy mogą mieć kontakt²⁷, emitują:</p> <ul style="list-style-type: none"> – formaldehydu mniej niż 0,06 mg/m³ materiału lub elementu na podstawie badania zgodnie z warunkami określonymi w załączniku XVII do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006; – innych rakotwórczych lotnych związków organicznych kategorii 1A i 1B mniej niż 0,001 mg/m³ materiału lub elementu, co należy ustalić w ramach badań przeprowadzonych zgodnie z normą CEN/EN 16516²⁸ i ISO 16000-3:2011²⁹ lub innymi równoważnymi znormalizowanymi warunkami badania i metodami oznaczania³⁰. <p>Jeżeli nowy budynek jest wznoszony na terenie potencjalnie zanieczyszczonym (teren zdegradowany), taki teren poddano badaniu pod kątem potencjalnych zanieczyszczeń, na przykład z wykorzystaniem normy ISO 18400³¹.</p> <p>Wprowadzono środki służące redukcji emisji hałasu, kurzu i zanieczyszczeń w trakcie robót budowlanych lub konserwacyjnych.</p>
6) Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	<p>Działalność ta jest zgodna z kryteriami określonymi w dodatku D do niniejszego załącznika.</p> <p> Nowego budynku nie wznosi się na żadnym z następujących terenów:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) grunty orne i grunty uprawne o średnim lub wysokim poziomie żyzności gleby i podziemnej bioróżnorodności, o czym mowa w unijnym badaniu LUCAS³²; b) teren niezagospodarowany o uznanej wysokiej wartości pod względem bioróżnorodności oraz teren służący za siedlisko gatunków zagrożonych (fauny i flory) wymienionych w Europejskiej czerwonej księdze³³ lub czerwonej księdze IUCN³⁴; c) teren odpowiadający definicji lasu określonej w prawie krajowym i stosowanej w krajowym bilansie emisji gazów cieplarnianych lub, jeżeli nie jest ona dostępna, odpowiadający definicji lasu ustanowionej przez FAO³⁵.

²⁷ Dotyczy farb i lakierów, paneli sufitu, pokryć podłogowych, w tym powiązanych spoiw, szczeliw, izolacji wewnętrznej i zewnętrznej obróbki powierzchni, w tym obróbki zapobiegającej wilgoci i pleśni.

²⁸ CEN/TS 16516: 2013, „Wyroby budowlane – Ocena uwalniania substancji niebezpiecznych – Określenie emisji do wnętrza budynku”.

²⁹ ISO 16000-3:2011, „Powietrze wewnątrz – Część 3: Oznaczanie formaldehydu i innych związków karbonylowych w powietrzu wewnątrz pomieszczeń i w komorze badawczej – Pobieranie próbek metodą aktywną, (wersja z dnia 4.6.2021: <https://www.iso.org/standard/51812.html>).

³⁰ Próg emisji rakotwórczych lotnych związków organicznych dotyczy 28-dniowego okresu badania.

³¹ Seria ISO 18400 „Jakość gleby — Pobieranie próbek”.

³² JRC ESDCA, LUCAS: badanie terenowe użytkowania gruntów i pokrycia terenu, wersja z dnia 4.6.2021: <https://esdac.jrc.ec.europa.eu/projects/lucas>

³³ IUCN, Europejska czerwona księga gatunków zagrożonych (wersja z dnia 4.6.2021: <https://www.iucn.org/regions/europe/our-work/biodiversity-conservation/european-red-list-threatened-species>).

³⁴ IUCN, Czerwona księga gatunków zagrożonych IUNC (wersja z dnia 4.6.2021: <https://www.iucnredlist.org>).

³⁵ Obszar obejmujący więcej niż 0,5 hektara z drzewami o wysokości powyżej pięciu metrów i o zwarciu drzewostanu powyżej 10%, lub drzewami, które będą mogły osiągnąć te progi in situ. Z definicji tej wyklucza się grunty przeznaczone głównie do

źródło: rozporządzenie delegowane do taksonomii

3.1.2. Załącznik 2 - Kryteria kwalifikacji przedsięwzięć wnoszących istotny wkład w adaptację do zmian klimatu

W załączniku 2 wskazano techniczne kryteria kwalifikacji służące określeniu warunków, na jakich działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca **istotny wkład w adaptację do zmian klimatu**, oraz określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych w następujących sektorach:

1. Leśnictwo;
2. Działalność w zakresie ochrony i odbudowy środowiska;
3. Przetwórstwo przemysłowe;
4. Energetyka;
5. Dostawa wody, gospodarowanie ściekami i odpadami oraz remediacja;
6. Transport;
7. Budownictwo i działalność związana z obsługą rynku nieruchomości;
8. Informacja i komunikacja;
9. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna;
- 10. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa;**
- 11. Edukacja;**
- 12. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.**

Ponadto załącznik 2 zawiera 4 dodatki:

Dodatek A: Klasyfikacja zagrożeń związanych z klimatem;

Dodatek B: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem zrównoważonego wykorzystywania i ochrony zasobów wodnych i morskich;

Dodatek C: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli w odniesieniu do stosowania i obecności chemikaliów;

Dodatek D: Ogólne kryteria dotyczące nieczynienia znaczących szkód względem ochrony i odbudowy bioróżnorodności i ekosystemów.

W każdym sektorze struktura treści jest podobna i składa się z:

- opisu działalności, w którym m.in. wskazuje się kody statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE³⁶;

użytku rolnego lub miejskiego; FAO, „Ocena światowych zasobów leśnych z 2020 r. Terminy i definicje” (wersja z dnia 4.6.2021: <http://www.fao.org/3/I8661EN/i8661en.pdf>).

³⁶ Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1893/2006 z dnia 20 grudnia 2006 r. w sprawie statystycznej klasyfikacji działalności gospodarczej NACE Rev. 2 i zmieniające rozporządzenie Rady (EWG) nr 3037/90 oraz niektóre rozporządzenia WE w sprawie określonych dziedzin statystycznych (Dz. Urz. UE. L 393 z 30.12.2006, s. 1).

- szczegółowych technicznych kryteriów kwalifikacji w zakresie adaptacji do zmian klimatu wskazujących, kiedy wkład można uznać za istotny;
- wskazania wymagań przestrzegania zasady „nie czynić znaczącej szkody” dla pozostałych pięciu celów środowiskowych wskazanych w art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii.

Niżej omówiono szczegółowo techniczne kryteria kwalifikacji dla jednego działania. Wybrano „budowę nowych budynków”.

Przykład – sektor budownictwa, działanie - budowa nowych budynków

Opis działalności

Opis identyczny, jak w załączniku 1.

Techniczne kryteria kwalifikacji w zakresie adaptacji do zmian klimatu

Budowa nowych budynków, wnosi istotny wkład w adaptację do zmian klimatu, a przez to jest zgodna z zasadą „nie czynić znaczącej szkody” gdy:

1. W ramach działalności gospodarczej wdrożono rozwiązania fizyczne i niefizyczne („rozwiązania w zakresie adaptacji”), które zmniejszają najważniejsze zidentyfikowane ryzyka fizyczne związane z klimatem, istotne dla tej działalności.
2. Ryzyka fizyczne związane z klimatem kluczowe dla danej działalności wyodrębniono spośród ryzyk wymienionych w dodatku A do niniejszego załącznika w wyniku przeprowadzenia szczegółowej oceny ryzyka związanego z klimatem i narażenia na to ryzyko na następujących etapach:
 - a) kontrola aktywności w celu określenia, jakie ryzyka fizyczne związane z klimatem z wykazu w dodatku A do niniejszego załącznika mogą mieć wpływ na prowadzenie działalności gospodarczej w trakcie jej oczekiwanego cyklu życia;
 - b) w przypadku, gdy ocenia się, że działalność jest narażona na co najmniej jedno ryzyko fizyczne związane z klimatem wymienione w dodatku A do niniejszego załącznika – analiza ryzyka związanego z klimatem i narażenia na to ryzyko w celu oceny, jak istotne jest to ryzyko dla danej działalności gospodarczej;
 - c) ocenę rozwiązań w zakresie adaptacji do zmiany klimatu, które mogą zmniejszyć stwierdzone ryzyka fizyczne związane z klimatem.

Ocena zagrożenia klimatycznego i narażenia jest proporcjonalna do skali działalności i oczekiwanego okresu jej prowadzenia:

- a) w przypadku działalności, która ma trwać mniej niż 10 lat, ocenę przeprowadza się z zastosowaniem przynajmniej projekcji klimatu w najmniejszej odpowiedniej skali;
- b) w przypadku wszystkich pozostałych rodzajów działalności ocenę przeprowadza się, stosując najbardziej wysokorozdzielcze, najnowocześniejsze projekcje klimatu z uwzględnieniem szeregu przyszłych scenariuszy³⁷ zgodnych z oczekiwanym czasem prowadzenia danej działalności, w tym przynajmniej scenariusze obejmujące projekcje klimatu w okresie 10-30 lat w przypadku dużych inwestycji.

³⁷ Przyszłe scenariusze muszą obejmować następujące scenariusze RCP Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu: RCP2.6, RCP4.5, RCP6.0 i RCP8.5.

3. Projekcje klimatu i ocena wpływu opierają się na najlepszych praktykach i dostępnych wytycznych oraz uwzględniają najnowocześniejszą wiedzę naukową w zakresie analizy narażenia i zagrożenia oraz powiązane metody zgodnie z najnowszymi sprawozdaniami Międzyrządowego Zespołu ds. Zmian Klimatu³⁸, recenzowanymi publikacjami naukowymi oraz modelami typu *open source*³⁹ lub modelami płatnymi.
4. Wdrożone rozwiązania w zakresie adaptacji:
 - a) nie mają negatywnego wpływu na działania w zakresie adaptacji ani na poziom odporności na ryzyka fizyczne związane z klimatem innych ludzi, przyrody, dziedzictwa kulturowego, dóbr i innych rodzajów działalności gospodarczej;
 - b) sprzyjają wykorzystaniu rozwiązań opartych na zasobach przyrody⁴⁰ lub w miarę możliwości polegają na niebieskiej lub zielonej infrastrukturze⁴¹;
 - c) są spójne z lokalnymi, sektorowymi, regionalnymi lub krajowymi strategiami i planami w zakresie adaptacji;
 - d) są monitorowane i mierzone przy użyciu uprzednio zdefiniowanych wskaźników, a w przypadku niezgodności z tymi wskaźnikami rozważa się podjęcie działań naprawczych;
 - e) w przypadku, gdy wdrożone rozwiązanie ma charakter fizyczny i obejmuje działanie, w odniesieniu do którego w niniejszym załączniku określono techniczne kryteria kwalifikacji, rozwiązanie to jest zgodne z technicznym kryterium kwalifikacji dotyczącym nieczynienia znaczących szkód.

Zasada „nie czynić znaczącej szkody” dla pozostałych celów

Dla pozostałych celów środowiskowych podano skrócone kryteria, jakie muszą być spełnione, aby działalność była zgodna z zasadą „nie czynić znaczącej szkody”.

³⁸ Sprawozdania z oceny dotyczące zmian klimatu: wpływ, adaptacja i narażenie (Assessments Reports on Climate Change: Impact, Adaptation and Vulnerability), publikowane okresowo przez Międzyrządowy Zespół ds. Zmian Klimatu (IPCC), organ ONZ ds. oceny wyników badań naukowych związanych ze zmianą klimatu, <https://www.ipcc.ch/reports/>.

³⁹ Takimi jak usługi programu Copernicus zarządzane przez Komisję Europejską.

⁴⁰ Rozwiązania oparte na zasobach przyrody definiuje się w następujący sposób: „rozwiązania, które powstały z inspiracji przyrodą lub są przez nią wspomagane, a ponadto są opłacalne i zapewniają jednocześnie korzyści środowiskowe, społeczne i ekonomiczne oraz pomagają w zwiększaniu odporności. takie rozwiązania za pomocą systematycznych, dostosowanych do lokalnych warunków i efektywnie wykorzystujących zasoby działań wprowadzają do miasta oraz krajobrazu lądowego i morskiego coraz bardziej zróżnicowane, naturalne i wykorzystujące przyrodę elementy i procesy”. W związku z tym rozwiązania oparte na zasobach przyrody wpływają korzystnie na bioróżnorodność i wspierają świadczenie szeregu usług ekosystemowych (wersja z dnia 4.6.2021: https://ec.europa.eu/info/research-and-innovation/research-area/environment/nature-based-solutions_en/).

⁴¹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów: Zielona infrastruktura – zwiększanie kapitału naturalnego Europy (COM(2013) 0249 final).

Tabela 7. Przykład zasad spełnienia wymagań DNSH dla budowy nowych budynków, wg załącznika 2

Cel	Kryteria dla budowy nowych budynków
1) łagodzenie zmian klimatu	<p>Budynek nie jest przeznaczony do wydobycia, magazynowania, transportu lub produkcji paliw kopalnych.</p> <p>Zapotrzebowanie na energię pierwotną (PED)⁴², decydujące o charakterystyce energetycznej budynku osiągniętej w wyniku robót budowlanych nie przekracza progu określonego w odniesieniu do wymagań dotyczących budynków o niemal zerowym zużyciu energii w przepisach krajowych wdrażających dyrektywę 2010/31/UE. Świadectwem charakterystyki energetycznej budynku jest powykonawcze świadectwo charakterystyki energetycznej.</p>
3) Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich	<i>Kryteria identyczne jak w załączniku 1.</i>
4) Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym	<i>Kryteria identyczne jak w załączniku 1.</i>
5) Zapobieganie zanieczyszczeniom i ich kontrola	<i>Kryteria identyczne jak w załączniku 1.</i>
6) Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów	<i>Kryteria identyczne jak w załączniku 1.</i>

źródło: opracowanie własne na podstawie rozporządzenia delegowanego do taksonomii

⁴² Obliczona ilość energii potrzebnej do zaspokojenia zapotrzebowania na energię związanego z typowym użytkowaniem budynku, wyrażona za pomocą liczbowego wskaźnika zużycia energii pierwotnej wyrażonego w kWh/m² na rok oraz na podstawie stosownej krajowej metodyki obliczania, oraz zgodna z wartością widniejącą w świadectwie charakterystyki energetycznej.

4. WYTYCZNE InvestEU

4.1. Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027

Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat są częścią wytycznych dotyczących zrównoważonego rozwoju opracowanych przez Komisję Europejską na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 (rozporządzenia InvestEU)⁴³.

Wytyczne stanowią istotne źródło informacji w zakresie weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat zgodnie z art. 2 pkt 37 i art. 73 ust. 2 lit. j)⁴⁴ rozporządzenia ogólnego oraz zgodnie z Instrumentem RRF.

Wytyczne techniczne spełniają następujące wymogi określone w przepisach w odniesieniu do szeregu funduszy UE, w szczególności Programu InvestEU, instrumentu „Łącząc Europę”, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Funduszu Spójności oraz Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (FST):

- są zgodne z postanowieniami porozumienia paryskiego oraz celami klimatycznymi UE. Projekty infrastruktury charakteryzujące się cyklem życia wykraczającym poza 2050 r. powinny również uwzględniać eksploatację, utrzymanie oraz docelową likwidację zgodnie z warunkami neutralności klimatycznej, które mogą obejmować aspekty gospodarki o obiegu zamkniętym;
- są zgodne z zasadą „efektywność energetyczna przede wszystkim” określoną w art. 2 pkt 18 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999;
- są zgodne z zasadą „nie czynić znaczącej szkody”. Wskazane wytyczne dotyczą dwóch celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii, tj. łagodzenia zmiany klimatu oraz adaptacji do zmiany klimatu.

Analiza wpływu na klimat jest częścią oceny projektów infrastrukturalnych pod kątem spełniania zasady DNSH zarówno na etapie kwalifikacji projektów do finansowania, jak i analizy powykonawczej na etapie rozliczania projektów.

Procesy oceny projektów w kierunku finansowania oraz rozliczania finansowania są w kompetencji organów publicznych, które mogą powoływać się na metody i zakres weryfikacji pod względem wpływu na klimat na etapie kwalifikacji projektów infrastrukturalnych, a także na etapie rozliczania tych projektów, biorąc pod uwagę zakres weryfikacji, etapy oceny i cykl zarządzania projektem.

W oparciu o wnioski wyciągnięte z dużych projektów w zakresie weryfikacji pod względem wpływu na klimat, zrealizowanych w latach 2014–2020, w wytycznych włączono aspekt weryfikacji pod względem wpływu na klimat do procesów zarządzania cyklem projektu, oceny oddziaływania na środowisko (OOŚ)

⁴³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/523 z dnia 24 marca 2021 r. ustanawiające Program InvestEU i zmieniające rozporządzenie (UE) 2015/1017 (Dz.U. L 107 z 26.3.2021, s. 30)

⁴⁴ Instytucja Zarządzająca zapewnia, na etapie wyboru projektów, uodparnianie na zmiany klimatu w przypadku inwestycji w infrastrukturę o przewidywanej trwałości wynoszącej co najmniej pięć lat

oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, a także uwzględniono zalecenia dotyczące wspierania krajowych procesów weryfikacji pod względem wpływu na klimat.

Wytyczne dotyczą infrastruktury, która to jest pojęciem bardzo obszernym i która charakteryzuje się długim okresem życia i użytkowania, dlatego też ważne jest dostosowanie jej do wyzwań przyszłej neutralności klimatycznej, budując zdolności przystosowawcze i minimalizując podatność na zagrożenia.

Zakres wytycznych obejmuje inwestycje w infrastrukturę, do której zaliczane są:

- budynki – od domów prywatnych po szkoły lub obiekty przemysłowe, które stanowią najbardziej powszechny rodzaj infrastruktury i podstawę osiedli ludzkich;
- elementy infrastruktury oparte na zasobach przyrody, takie jak zielone dachy, ściany i przestrzenie oraz systemy odwadniania;
- infrastruktura sieciowa kluczowa dla funkcjonowania współczesnej gospodarki i społeczeństwa, w szczególności infrastruktura energetyczna (np. sieci energetyczne, elektrownie, rurociągi), transport (środki trwałe, takie jak drogi, kolej, porty, porty lotnicze lub infrastruktura transportowa śródlądowych dróg wodnych), technologie informacyjno-komunikacyjne (np. sieci telefonii komórkowej, przewody transmisji danych, centra danych) oraz infrastruktura wodna (np. rurociągi wodne, rezerwuary, stacje uzdatniania wody);
- systemy gospodarowania odpadami wygenerowanymi przez przedsiębiorstwa i gospodarstwa domowe (punkty skupu, sortownie i zakłady recyklingu, spalarnie i składowiska odpadów);
- inne rzeczowe aktywa trwałe z szerszych obszarów polityki, w tym komunikacji, służb ratunkowych, energetyki, finansów, żywności, sektora rządowego, opieki zdrowotnej, kształcenia i szkolenia, badań, ochrony ludności, transportu i gospodarki odpadami lub wodnej;
- inne kwalifikujące się rodzaje infrastruktury również można uwzględnić w przepisach dotyczących konkretnych funduszy, np. zakres rozporządzenia InvestEU obejmuje kompleksowy wykaz inwestycji kwalifikujących się w ramach segmentu polityki dotyczącego zrównoważonej infrastruktury.

Wytyczne dotyczą procedury weryfikacji inwestycji pod względem wpływu na klimat, która powinna być od samego początku włączona do zarządzania cyklem projektu infrastrukturalnego, do procesu oceny oddziaływania na środowisko (OOS) przedsięwzięć oraz strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOS) planów i programów.

Wytyczne przeznaczone są i stanowią źródło informacji przede wszystkim dla:

- promotorów projektów jako beneficjentów środków finansowych wskazanych w funduszach UE;
- ekspertów zaangażowanych w przygotowywanie projektów infrastrukturalnych;
- organów publicznych jako strony oceniającej projekt pod względem kryteriów ustalonych dla danego środka finansowego, szczególnie w zakresie oceny kryteriów finansowania i rozliczenia projektu zgodnie z zasadą „nie czyni znaczącej szkody”;
- partnerów wykonawczych projektu biorących udział całym cyklem zarządzania projektem i odpowiedzialnych za spełnienie wymagań w zakresie wpływu na klimat;
- inwestorów w zakresie kryteriów oceny projektów infrastrukturalnych;
- zainteresowanych stron i innych podmiotów.

Proces weryfikacji pod względem wpływu na zmiany klimatu obejmuje włączanie dodatkowych działań na rzecz zapewnienia **neutralności klimatycznej** (łagodzenia) i **odporności** (przystosowania) na zmiany klimatu dla projektów infrastrukturalnych, obejmujący dwa etapy: preselekcję oraz szczegółową analizę projektów. Szczegółowa analiza zależy od wyniku etapu preselekcji, zgodnie ze schematem postępowania, przedstawionym w dalszej części podręcznika (Rysunek 4 i Rysunek 5).

Osobą odpowiedzialną za proces weryfikacji jest w głównej mierze promotor projektu, który powinien w cyklu zarządzania projektem uwzględnić wiedzę ekspercką potrzebną do weryfikacji pod względem wpływu na klimat i zapewnić koordynację z pozostałymi pracami w ramach opracowywania projektu, np. ocenami oddziaływania na środowisko.

W toku eksploatacji i utrzymywania infrastruktury często istotne może być dokonanie ponownego przeglądu wstępnego procesu weryfikacji pod względem wpływu na klimat oraz wszelkich kluczowych założeń. Przeglądu można dokonywać w regularnych odstępach czasu (np. co 5–10 lat) w ramach działań związanych z zarządzaniem aktywami. Możliwe jest podjęcie działań uzupełniających, w celu dalszej redukcji emisji gazów cieplarnianych i eliminowania zmieniającego się ryzyka zmiany klimatu.

Czas, koszty i starania włożone w weryfikację pod względem wpływu na klimat powinny być proporcjonalne do osiągniętych korzyści.

NEUTRALNOŚĆ KLIMATYCZNA – łagodzenie zmian klimatu

Łagodzenie zmian klimatu obejmuje obniżenie emisyjności, efektywność energetyczną, oszczędność energii i wykorzystywanie energii ze źródeł odnawialnych. Wiąże się również z podejmowaniem działań na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych lub zwiększenia przechwytywania gazów cieplarnianych i jest prowadzone zgodnie z polityką UE dotyczącą celów redukcji emisji na 2030 r. i na 2050 r.

Wytyczne wskazują, aby w określonych wymaganych przypadkach stosowana była metodyka oceny śladu węglowego stosowana przez Europejski Bank Inwestycyjny (EBI)⁴⁵ oraz metoda EBI dotycząca kalkulacji kosztu emisji gazów cieplarnianych⁴⁶. W ramach tej weryfikacji analizowane są emisje gazów cieplarnianych oraz przeprowadzana jest analiza kosztów i korzyści.

Przeprowadzenie procesu szczegółowej weryfikacji pod względem wpływu na klimat może zadecydować o kwalifikowalności projektu do finansowania. Działania weryfikacyjne muszą być podejmowane już od pierwszych etapów zarządzania cyklem projektu. Przykładowo w niektórych sektorach, jak sektor transportowy czy energetyczny oraz w sektorze rozwoju obszarów miejskich, skuteczne działania na rzecz redukcji emisji gazów cieplarnianych muszą być podejmowane głównie na poziomie planowania. Podobne podejście można przyjąć w odniesieniu do rozwoju obszarów miejskich, w szczególności biorąc pod uwagę wpływ decyzji o umiejscowieniu niektórych działań wpływających na mobilność i zużycie energii, na przykład wpływ wariantów miejskiego planowania przestrzennego na formę rozwoju (np. pod

⁴⁵ EIB Project Carbon Footprint Methodologies: Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations” [Metodyki oceny śladu węglowego projektów opracowane przez EBI na potrzeby oceny emisji i zmiany emisji gazów cieplarnianych w związku z projektem], lipiec 2020 r.; <https://www.eib.org/en/about/documents/footprint-methodologies.htm> oraz https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf oraz <https://www.eib.org/en/about/documents/footprint-methodologies.htm>.

⁴⁶ „The Economic Appraisal of Investment Projects at the EIB” [Wytyczne dotyczące ekonomicznej oceny projektów inwestycyjnych w EBI]: <https://www.eib.org/en/publications/economic-appraisal-of-investment-projects>.

względem zagęszczenia, lokalizacji, mieszanego użytkowania gruntów, łączności i przepuszczalności oraz dostępności).

Szczególną ostrożność należy zachować w przypadku wszelkich projektów infrastrukturalnych, w których wykorzystuje się paliwa kopalne lub które służą do ich przewozu, nawet jeśli stosowane są środki na rzecz efektywności energetycznej. Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 wskazuje na ograniczenia w realizacji tego rodzaju projektów, dlatego należy uwzględnić dodatkowe uwarunkowania projektu i przepisów prawnych przy planowaniu projektów. W każdym przypadku należy przeprowadzić szczegółową ocenę w celu zbadania zgodności z celami w zakresie łagodzenia zmian klimatu oraz uniknięcia znaczącej szkody dla ich realizacji.

W wytycznych w tabeli 2 wskazane zostały przykłady kategorii projektów infrastrukturalnych poddanych preselekcji dla których:

- w zależności od skali projektu, ocena śladu węglowego NIE BĘDZIE konieczna, jak np.: usługi telekomunikacyjne czy sieci zaopatrzenia w wodę do spożycia;
- w zależności od skali projektu, ocena śladu węglowego BĘDZIE konieczna, jak np. górnictwo i metale, składowiska odpadów czy produkcja szkła.

Wskazana w wytycznych metodyka oceny śladu węglowego projektów opracowana została przez Europejski Bank Inwestycyjny⁴⁷ i jest zgodna z przyjętymi przez międzynarodowe instytucje finansowe ramami dotyczącymi zharmonizowanego podejścia do rozliczania emisji gazów cieplarnianych. Metodyka ta jest związana również z analizą kosztów i korzyści, czyli z kalkulacją kosztu emisji. Kalkulacyjny koszt emisji, który ma być wykorzystywany w odniesieniu do projektów infrastrukturalnych realizowanych w latach 2021–2027 na podstawie również metodyki i danych z EIB - Tabela 5 w wytycznych - zawiera kalkulacyjny koszt emisji gazów cieplarnianych i redukcji tych emisji wyrażony w EUR/t CO₂ e według cen z 2016 r. z prognozą do 2050 roku⁴⁸.

ODPORNOŚĆ NA ZMIANY KLIMATU – przystosowanie się do zmian klimatu

Ocena wrażliwości na zmiany klimatu i ryzyka zmian klimatu przeprowadzana pod nadzorem i kontrolą zainteresowanych organów publicznych ułatwia wykrycie znacznego ryzyka zmiany klimatu. Stanowi ona podstawę określenia, oszacowania i wdrożenia ukierunkowanych działań w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu.

Promotor projektu powinien przekazać organom publicznym wszystkie wymagane informacje, aby sprawdzić, czy dopuszczalne poziomy rezydualnego ryzyka zmiany klimatu wyznaczono z należywym uwzględnieniem wszystkich wymogów prawnych lub technicznych lub innego rodzaju wymogów.

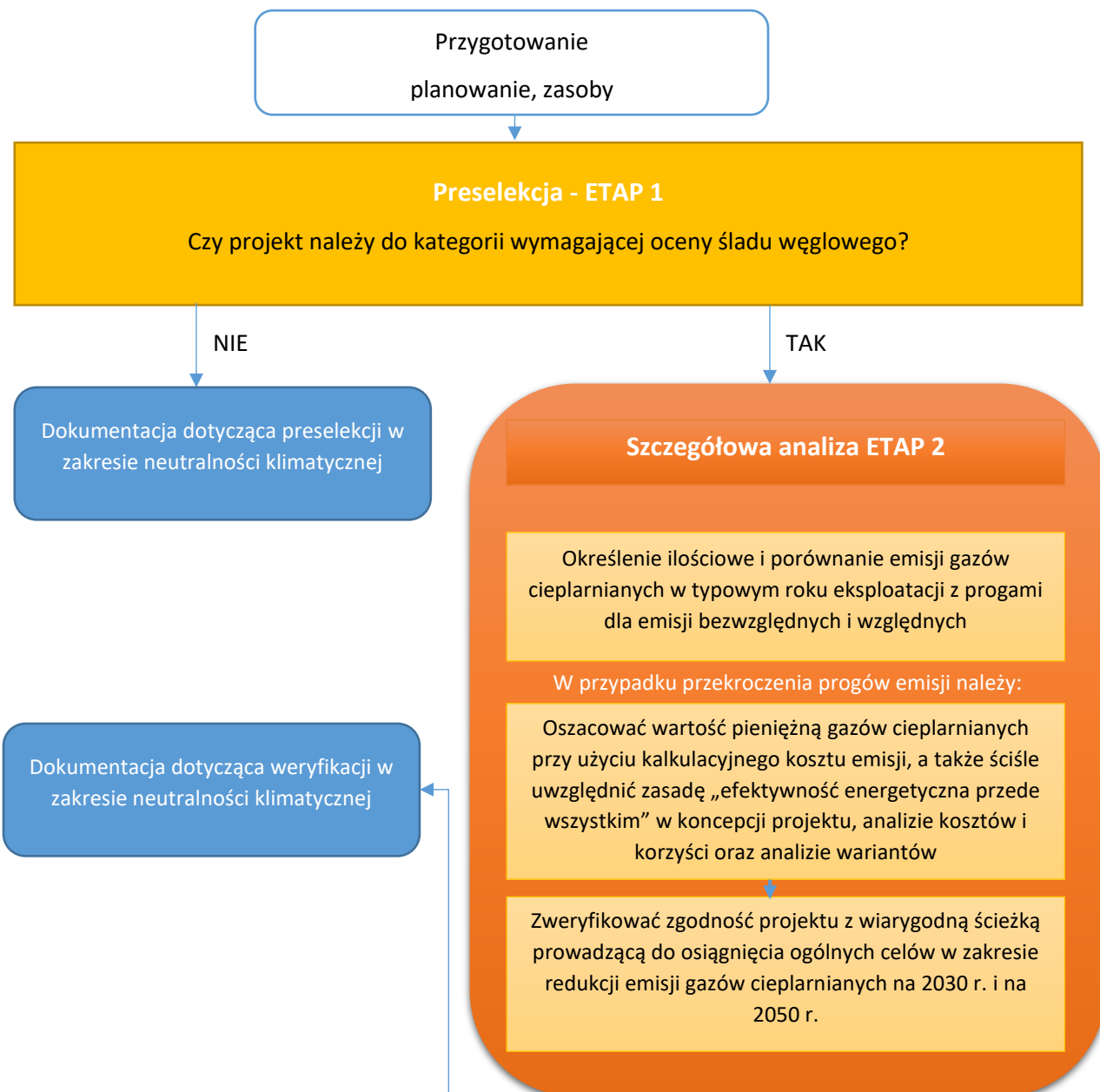
Od chwili rozpoczęcia projektu powinna być przeprowadzona ocena wrażliwości na zmiany klimatu i ryzyka zmiany klimatu, która zapewni wytypowanie możliwie największej ilości optymalnych wariantów działań, które pozwolą na przystosowanie infrastruktury, której projekt dotyczy na zmiany klimatu.

⁴⁷ EIB Project Carbon Footprint Methodologies: Methodologies for the Assessment of Project GHG Emissions and Emission Variations” [Metodyki oceny śladu węglowego projektów opracowane przez EBI na potrzeby oceny emisji i zmiany emisji gazów cieplarnianych w związku z projektem], lipiec 2020 r.; <https://www.eib.org/en/about/documents/footprint-methodologies.htm> oraz https://www.eib.org/attachments/strategies/eib_project_carbon_footprint_methodologies_en.pdf oraz <https://www.eib.org/en/about/documents/footprint-methodologies.htm>.

⁴⁸ EIB Group Climate Bank Roadmap 2021-2025

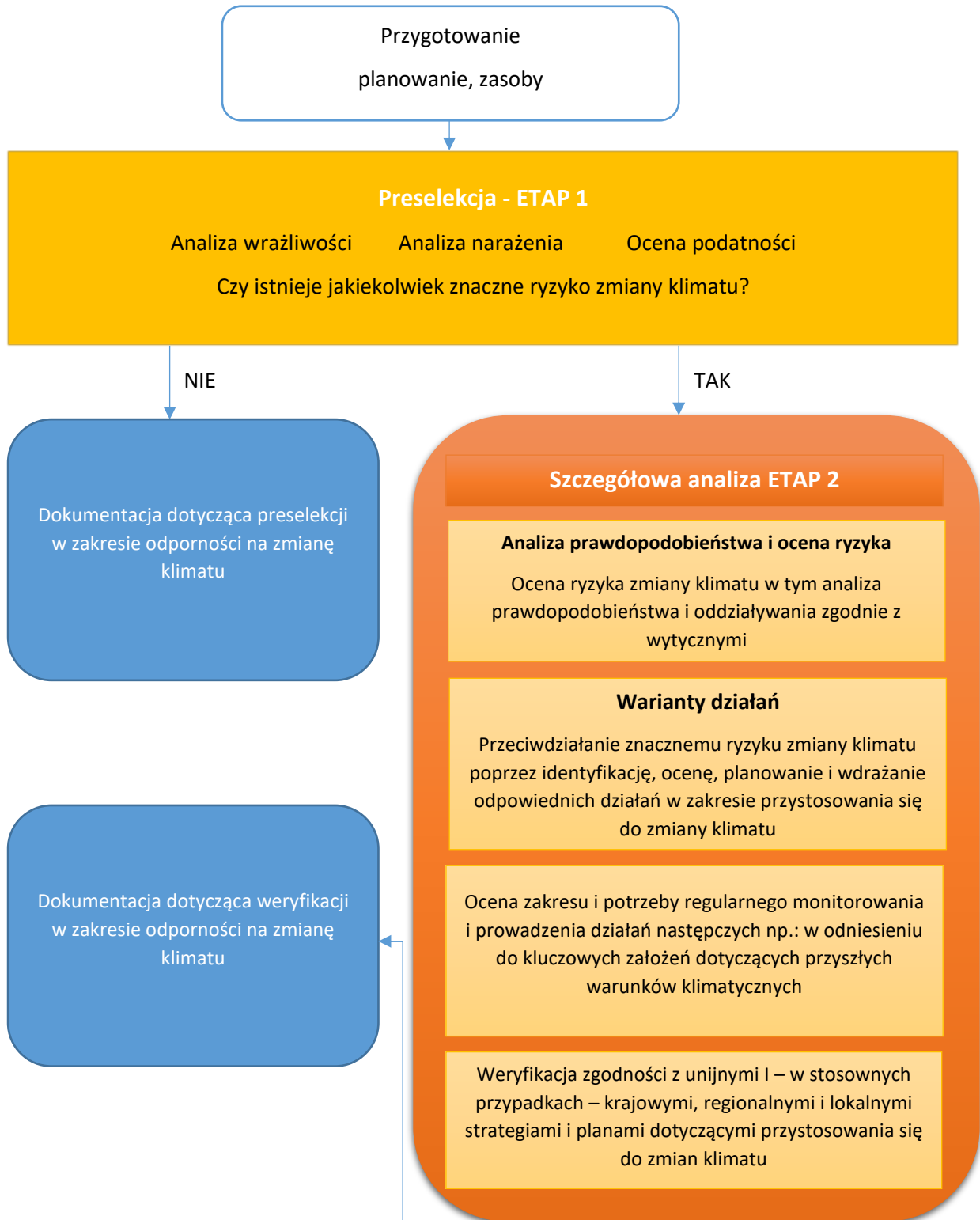
Wytyczne wskazują przykłady wykonania oceny wrażliwości, narażenia i podatności na zagrożenia wraz ze wskazaniem sposobu ich przeprowadzenia na etapie oceny inwestycji.

Rysunek 4. Schemat procesu związanego z neutralnością klimatyczną w ramach weryfikacji pod względem wpływu na klimat

źródło: Zawiadomienie Komisji Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 (2021/C 373/01)

Rysunek 5. Schemat procesu oceny przystosowania się do zmiany klimatu na potrzeby weryfikacji projektów infrastrukturalnych

źródło: Zawiadomienie Komisji Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 (2021/C 373/01)

Wytyczne wskazują sposoby na wykonanie oceny ryzyka na 2. etapie oceny, czyli w przypadku analizy szczegółowej. Celem jest ilościowe określenie znaczenia ryzyka dla projektu w aktualnych i przyszłych warunkach klimatycznych. Szczegółowa ocena ryzyka przybiera zazwyczaj formę ocen ilościowych lub półilościowych, często obejmujących modelowanie numeryczne.

W tabeli nr 7 wytycznych wskazane zostały wielkości konsekwencji w różnych obszarach ryzyka. Zawartość tabeli może być wykorzystana w ocenie projektów pod kątem szczegółowej analizy oddziaływania dla każdego scenariusza zmiany klimatu⁴⁹.

Kolejnym etapem analizy jest proces identyfikacji, oceny i planowania lub włączania wariantów działań w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu. Na tym etapie możliwe jest wykorzystanie dostępnych opracowań i źródeł informacji jak np.: europejska platforma przystosowania się do zmiany klimatu (<http://climate-adapt.eea.europa.eu/>). Elementy wskazanego etapu analizy:

- proces identyfikacji wariantów działań umożliwiających wyeliminowanie zidentyfikowanego ryzyka oddziaływania zmian klimatu na projekt;
- oszacowanie, które z wariantów w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu są adekwatne do projektu. Należy zwrócić uwagę na dostępność danych i szczególne uwarunkowania, aby ustalić odpowiednie działanie lub kombinację działań, które można zastosować w celu ograniczenia ryzyka do dopuszczalnego poziomu;
- planowanie działań służących przystosowaniu do zmian klimatu w koncepcji technicznej projektu oraz wariantach zarządzania.

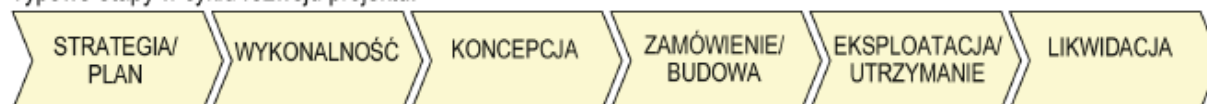
Zarządzanie cyklem życia projektu to proces obejmujący planowanie, organizację, koordynację i weryfikację projektu w sposób wydajny i skuteczny we wszystkich fazach cyklu życia projektu od planowania, realizacji i eksploatacji, aż po likwidację.

Wytyczne wskazują, jakie działania mogą być podejmowane na każdym z etapów zarządzania cyklem projektu.

⁴⁹ Tabela 10 w dokumencie roboczym „Non-paper: Guidelines for Project Managers – Making vulnerable investments climate resilient” [Dokument roboczy – Wytyczne dla kierowników projektów: zapewnienie odporności na zmianę klimatu w odniesieniu do podatnych inwestycji] (https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/adaptation/what/docs/non_paper_guidelines_project_managers_en.pdf).

Rysunek 6. Przegląd weryfikacji pod względem wpływu na klimat i zarządzania cyklem projektu

Typowe etapy w cyklu rozwoju projektu:

Odporność na zmianę klimatu – przystosowanie się do zmiany klimatu – zwiększenie odporności na niekorzystne oddziaływanie zmiany klimatu

<ul style="list-style-type: none"> — Strategiczna analiza wrażliwości na zmianę klimatu w celu określenia potencjalnego ryzyka wynikającego z oddziaływania zmiany klimatu 	<ul style="list-style-type: none"> — Wyznaczenie kierownika ds. weryfikacji pod względem wpływu na klimat i zaplanowanie procesu weryfikacji pod względem wpływu na klimat — Preselekcja: narażenie, wrażliwość, podatność na zagrożenia. — Ocena wrażliwości na zmiany klimatu i ryzyka zmiany klimatu — Analiza wariantów, ryzyko zmiany klimatu i przystosowanie się do zmiany klimatu — Środki zapewniające odporność na aktualne i przyszłe warunki klimatyczne — Aspekty techniczne, np. lokalizacja i projekt — Ocena ryzyka i analiza wrażliwości — Aspekty dotyczące środowiska i zmiany klimatu — Koordynacja z procesem OOS 	<ul style="list-style-type: none"> — Wdrożenie działań w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu na etapie budowy i eksploatacji — Monitorowanie zagrożeń klimatycznych o znaczeniu krytycznym — Regulamy przegląd zagrożeń klimatycznych, które mogą się zmieniać z upływem czasu, aktualizacja oceny ryzyka, przegląd strukturalnych i niekonstrukcyjnych działań w zakresie przystosowania się do zmiany klimatu oraz składanie sprawozdań właścicielowi projektu i innym podmiotom zgodnie z wymogami — Plan likwidacji i jego realizacja z należyтым uwzględnieniem przyszłego oddziaływania i ryzyka zmiany klimatu
---	---	---

Neutralność klimatyczna – łagodzenie zmiany klimatu – redukcja emisji gazów cieplarnianych

<ul style="list-style-type: none"> — Zgodnie z celem osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r. — Związek z polityką klimatyczną i celami redukcji emisji gazów cieplarnianych — Planowanie obejmujące eksploatację i utrzymanie w celu uwzględnienia dalszych redukcji emisji gazów cieplarnianych 	<ul style="list-style-type: none"> — Wyznaczenie kierownika ds. weryfikacji pod względem wpływu na klimat i zaplanowanie procesu weryfikacji pod względem wpływu na klimat — Określenie ilościowe emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu metodyki oceny śladu węglowego — Oszacowanie wartości pieniężnej emisji gazów cieplarnianych przy zastosowaniu kalkulacyjnego kosztu emisji — Wkład w osiągnięcie unijnych i krajowych celów klimatycznych — Rozważenie wariantów o mniejszej intensywności emisji dwutlenku węgla — Analiza ekonomiczna — Koordynacja z procesem OOS 	<ul style="list-style-type: none"> — Wdrożenie działań na rzecz łagodzenia zmiany klimatu na etapie budowy i eksploatacji — Monitorowanie i realizacja planów w zakresie dalszej redukcji emisji gazów cieplarnianych — Weryfikacja w zakresie rzeczywistych emisji gazów cieplarnianych — Plan likwidacji i jego realizacja z należyтым uwzględnieniem zmiany klimatu, jak również dążenia do osiągnięcia zerowej emisji gazów cieplarnianych netto i neutralności klimatycznej do 2050 r.
--	--	---

źródło: Zawiadomienie Komisji Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021–2027 (2021/C 373/01) rys. 18

Załączniki do wytycznych

Załączniki do wytycznych technicznych obejmują zagadnienia mające wpływ na proces realizacji finansowania projektów infrastrukturalnych. Są to:

- **Załącznik A** - obejmuje główne instrumenty które można wykorzystać w odniesieniu do finansowania unijnego na rzecz infrastruktury w okresie programowania 2021-2027;
- **Załącznik B** - wskazuje dokumentację i kontrolę dotyczącą weryfikacji pod względem wpływu na klimat. Proces dokumentowania całej analizy weryfikacji służy do informowania odpowiednich władz, inwestorów, rozmówców, zainteresowanych stron i innych w sposób spójny i przejrzysty. Zazwyczaj będzie on istotnym składnikiem dokumentacji przedstawianej na potrzeby decyzji inwestycyjnej. W załączniku przedstawiono ogólny zestaw wymogów dotyczących dokumentacji;

- **Załącznik C** - obejmuje etapy weryfikacji na każdym z etapów cyklu projektu ze wskazaniem etapów, celów wykonawczych oraz procesów i analiz weryfikacji pod względem wpływu na klimat. Podane zostały przykłady kwestii związanych z weryfikacją pod względem wpływu na klimat na etapy cyklu projektu. W załączniku ujęty został również proces strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i jej powiązania z procesem weryfikacji. Jedną z tabel zawiera orientacyjny przegląd etapów oceny oddziaływania na środowisko i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko w odniesieniu do poszczególnych etapów cyklu projektu;
- **Załącznik D** - określa powiązanie weryfikacji pod względem wpływu na klimat a oceną oddziaływania na środowisko. Wskazane zostały elementy analizy zmian klimatu do głównych etapów procesu oceny oddziaływania na środowisko. Wskazane zostały przykłady kluczowych zagadnień dotyczących OOS w odniesieniu do przystosowania się do zmiany klimatu wraz z przykładami alternatywnych rozwiązań i środków związanych z przystosowaniem do zmiany klimatu;
- **Załącznik E** określa powiązanie weryfikacji pod względem wpływu na klimat i strategicznej oceny oddziaływania na środowisko;
- **Załącznik F** wskazuje zalecenia wspierające weryfikację pod względem zmian klimatu obejmujące ramy wspomagające na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym.

5. KRAJOWY PLAN ODBUDOWY I ZWIĘKSZANIA ODPORNOŚCI (KPO) – kamienie milowe i wskaźniki

Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności koncentruje swoje działania na sześciu europejskich filarach odpowiedzi na kryzys i budowy odporności:

- 1) zielona transformacja;
- 2) transformacja cyfrowa;
- 3) inteligentny i trwały wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu;
- 4) spójność społeczna i terytorialna;
- 5) opieka zdrowotna oraz odporność gospodarcza, społeczna i instytucjonalna;
- 6) polityki na rzecz następnego pokolenia, takie jak edukacja i umiejętności.

W KPO zaplanowano realizację reform i inwestycji w obszarach, które są najbardziej istotne z punktu widzenia odbudowy gospodarki po pandemii COVID-19, a także tych, które tworzą podstawę dla budowy gospodarki odpornej na potencjalne przyszłe kryzysy. W związku z powyższym środki dostępne dla Polski, w formie grantów i pożyczek, rozdysponowano pomiędzy sześć komponentów KPO:

- A. Odporność i konkurencyjność gospodarki;
- B. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności;
- C. Transformacja cyfrowa;
- D. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia;
- E. Zielona, inteligentna mobilność;
- F. Poprawa jakości instytucji i warunków realizacji Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności.

Do każdego z obszarów zostały przypisane odpowiednie reformy oraz inwestycje.

Zgodnie z Wytycznymi technicznymi dotyczącymi stosowania zasady DNSH, przy opracowaniu KPO konieczne było przeanalizowanie wszystkich reform i inwestycji pod kątem spełnienia zasady DNSH, co oznaczało wykonanie oceny wpływu danego środka (reformy/inwestycji) na każdy z sześciu celów środowiskowych, zgodnie z metodyką opisaną w rozdziale 2.4. Jednym z warunków pozytywnej oceny KPO przez KE była pozytywna ocena DNSH wszystkich zawartych w nim środków.

Dla poszczególnych reform i inwestycji zostały również określone kamienie milowe i wskaźniki, które umożliwiają monitorowanie postępów w ich realizacji. W części z nich zawarto odniesienia do zasady DNSH. Listę kamieni milowych i wskaźników zawierających przedmiotowe odniesienia przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Reformy i inwestycje, dla których w kamieniach milowych i wskaźnikach zawarto odniesienia do DNSH

Lp.	Reforma lub inwestycja	Nazwa kamienia milowego/wskaźnika	Rodzaj
A1			
1	A1.2 Dalsze ograniczenia obciążeń regulacyjnych i administracyjnych (kontynuacja kompleksowej reformy prawa gospodarczego)	Wejście w życie nowelizacji ustawy o strefach inwestycyjnych	kamień milowy

Lp.	Reforma lub inwestycja	Nazwa kamienia milowego/wskaźnika	Rodzaj
2	A1.2.1. Inwestycje dla przedsiębiorstw w produkty, usługi i kompetencje pracowników oraz kadry związane z dywersyfikacją działalności	Liczba MŚP i mikroprzedsiębiorstw z sektorów HoReCa, turystyka, kultura, które zmodernizowały swoją działalność gospodarczą:	wskaźnik
3	A1.2.2. Wsparcie przygotowania terenów inwestycyjnych pod potrzeby inwestycji o kluczowym znaczeniu dla gospodarki	Przyjęcie ostatecznego wyboru terenów inwestycyjnych do zagospodarowania	kamień milowy
		Hektary zagospodarowanych terenów inwestycyjnych	wskaźnik
4	A1.4.1. Inwestycje na rzecz dywersyfikacji i skracania łańcucha dostaw produktów rolnych i spożywczych oraz budowy odporności podmiotów uczestniczących w łańcuchu	Wybudowane lub zmodernizowane centra dystrybucyjno-magazynowe oraz zmodernizowane rynki hurtowe	wskaźnik
		MŚP z sektora rolno-spożywczego, które zakończyły projekty modernizacji infrastruktury i wyposażenia	wskaźnik
		Organizacje charytatywne w sektorze spożywczym, które realizowały projekty modernizacji infrastruktury i wyposażenia	wskaźnik
		Rolnicy i rybacy, którzy zrealizowali projekty modernizacji infrastruktury i wyposażenia, skrócenia łańcuchów dostaw żywności oraz wdrożenia rozwiązań rolniczych 4.0 w procesach produkcyjnych	wskaźnik
A2			
5	A2.1. Przyspieszenie procesów robotyzacji i cyfryzacji i innowacji	Wejście w życie nowej ustawy o wspieraniu automatyzacji i cyfryzacji oraz innowacyjności przedsiębiorstw poprzez wprowadzenie ulgi podatkowej na robotyzację	kamień milowy
6	A2.2.1. Inwestycje we wdrażanie technologii i innowacji środowiskowych, w tym związanych z GOZ	Zawarcie umów o dofinansowanie projektów dla MŚP oferujących rozwiązania w zakresie rozwoju i stymulowania lub stosowania zielonych technologii (związanych z GOZ)	wskaźnik
		Zawarcie umów o dofinansowanie projektów wspierających rozwój technologii przyczyniających się do tworzenia rynku surowców wtórnych	wskaźnik
7	A2.4.1. Inwestycje w rozbudowę potencjału badawczego	Laboratoria z nowoczesną infrastrukturą badawczą i analityczną w instytucjach nadzorowanych i/lub podległych Ministerstwu Edukacji i Nauki oraz Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi	wskaźnik
8	A2.5.2. Utworzenie modelowego centrum wspierania przemysłów kreatywnych	Remont muzeum na modelowe centrum wsparcia dla przemysłów kreatywnych	kamień milowy
A3			
9	A.3.1.1. Wsparcie rozwoju nowoczesnego kształcenia zawodowego, szkolnictwa wyższego oraz uczenia się przez całe życie	Utworzenie sieci funkcjonujących Branżowych Centrów Umiejętności zapewniających ukierunkowane podnoszenie umiejętności i przekwalifikowywanie, które są kluczowe dla potrzeb rynku pracy	wskaźnik

Lp.	Reforma lub inwestycja	Nazwa kamienia milowego/wskaźnika	Rodzaj
B1			
10	B1.1.1. Inwestycje w źródła ciepła (chłodu) w systemach ciepłowniczych	Źródła ciepła w systemach ciepłowniczych	wskaźnik
11	B1.1.2. Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej w budynkach mieszkalnych	Wymiana źródła ciepła w budynkach jednorodzinnych	wskaźnik
		Termomodernizacja i instalacja OZE w budynkach mieszkalnych (jednorodzinnych i wielorodzinnych)	wskaźnik
12	B1.1.3. Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej szkół	Zmodernizowane lub wymienione źródła ciepła w budynkach placówek oświatowych spełniające wymagania DNSH (na podstawie podpisanych umów)	wskaźnik
13	B1.1.4. Wsparcie dla zwiększenia efektywności energetycznej obiektów lokalnej aktywności społecznej	Termomodernizowane obiekty działalności społecznej	wskaźnik
14	B1.2.1. Efektywność energetyczna i OZE w przedsiębiorstwach – inwestycje o największym potencjale redukcji gazów cieplarnianych	Instrukcje finansowania (w tym kryteria kwalifikowalności i wyboru) dla systemu wsparcia ukierunkowanego na efektywność energetyczną i OZE w przedsiębiorstwach, w tym objętych unijnym systemem handlu uprawnieniami do emisji	kamień milowy
B2			
15	B2.1. Poprawa warunków dla rozwoju technologii wodorowych oraz innych gazów zdekarbonizowanych	Wejście w życie ram regulacyjnych funkcjonowania wodoru jako paliwa alternatywnego w transporcie	kamień milowy
		Wejście w życie przepisów ustanawiających ramy prawne dla wodoru	kamień milowy
16	B2.1.1. Inwestycje w technologie wodorowe, wytwarzanie, magazynowanie i transport wodoru	Uruchomienie stacji tankowania wodoru	wskaźnik
		Projekty badawcze i innowacyjne dotyczące innowacyjnych jednostek transportowych napędzanych wodorem	wskaźnik
		Moc instalacji do produkcji niskoemisyjnego i odnawialnego wodoru, w tym elektrolizerów, wraz z infrastrukturą towarzyszącą	wskaźnik
B3			
17	B3.3. Wsparcie dla zrównoważonego gospodarowania zasobami wodnymi w rolnictwie i na obszarach wiejskich	Wejście w życie zmian w ustawodawstwie krajowym koniecznych do poprawy odporności gospodarki wodnej w rolnictwie i na obszarach wiejskich	kamień milowy
18	B3.3.1. Inwestycje w zwiększanie potencjału zrównoważonej gospodarki wodnej na obszarach wiejskich	Obszar gruntów rolnych / leśnych (w hektarach) korzystających z ulepszonej retencji wody	wskaźnik
19	B3.4. Zielona transformacja miast	Instrument Zielonej Transformacji Miejskiej	kamień milowy

Lp.	Reforma lub inwestycja	Nazwa kamienia milowego/wskaźnika	Rodzaj
20	B3.5.1. Inwestycje w budowę mieszkań przeznaczonych dla gospodarstw domowych o niskich i umiarkowanych dochodach, z uwzględnieniem efektywności energetycznej	Zrealizowane inwestycje w energooszczędne budownictwo mieszkaniowe dla gospodarstw domowych o niskich i średnich dochodach	wskaźnik
C1			
21	C1.1. Zapewnienie powszechnego dostępu do szybkiego Internetu – rozwój infrastruktury sieciowej	Przygotowane przez Kancelarię Prezesa Rady Ministrów ramy dofinansowania projektów szerokopasmowych na białych obszarach Dostępu Nowej Generacji (DNG), na których obecnie nie ma sieci DNG	kamień milowy
22	C1.1.1. Zapewnienie dostępu do bardzo szybkiego internetu na obszarach białych plam	Dodatkowe gospodarstwa domowe (lokale mieszkalne) z szerokopasmowym dostępem do Internetu o przepustowości co najmniej 100 Mb/s (z możliwością zwiększenia do przepustowości gigabitowej)	wskaźnik
23	C1.2. Podniesienie poziomu dostępności i wykorzystania nowoczesnej łączności przewodowej i bezprzewodowej na potrzeby społeczne i gospodarcze	Ramy dla produktów finansowych w celu wzmocnienia inwestycji komercyjnych w nowoczesną sieć komunikacji elektronicznej	kamień milowy
24	C1.2.1. Wzmocnienie potencjału komercyjnych inwestycji w nowoczesne sieci łączności elektronicznej	Budowa stacji bazowych 5G na terenach wiejskich	wskaźnik
		Miasta objęte nowym stacjonarnym systemem monitorowania emisji pól elektromagnetycznych z instalacji radiokomunikacyjnych	wskaźnik
		Miasta objęte nowym systemem monitoringu pól elektromagnetycznych emitowanych z instalacji radiokomunikacyjnych	wskaźnik
C2			
25	C2.1.2. Równe szanse dla szkół z mobilnymi urządzeniami multimedialnymi – inwestycje związane ze spełnieniem minimalnych standardów wyposażenia	Nowe komputery przenośne do dyspozycji nauczycieli	wskaźnik
		Nowe komputery przenośne do dyspozycji uczniów	wskaźnik
26	C2.2.1 Wyposażenie szkół/instytucji w odpowiednie urządzenia i infrastrukturę ICT w celu poprawy ogólnej wydajności systemów edukacji	Utworzenie laboratoriów sztucznej inteligencji (AI) oraz nauki, technologii, inżynierii i matematyki (STEM) w szkołach i innych instytucjach edukacyjnych	wskaźnik
C3			

Lp.	Reforma lub inwestycja	Nazwa kamienia milowego/wskaźnika	Rodzaj
27	C3.1.1. Cyberbezpieczeństwo – CyberPL, infrastruktura przetwarzania danych i dostarczania usług cyfrowych oraz optymalizacja infrastruktury służb państwowych odpowiedzialnych za bezpieczeństwo	Stworzenie standardowych centrów przetwarzania danych, zapewniających energooszczędną infrastrukturę	wskaźnik
E1			
28	E1.1. Wzrost wykorzystania transportu przyjaznego dla środowiska	Linie autobusowe wspierane przez Fundusz rozwoju przewozów autobusowych o charakterze użyteczności publicznej	wskaźnik
29	E1.1.1. Wsparcie dla gospodarki niskoemisyjnej	Ustanowienie instrumentu finansowego (funduszu) na rzecz zero/niskoemisyjnej mobilności i energii	kamień milowy
		Wybór pośredników finansowych	kamień milowy
E2			
30	E2.1.2. Pasażerski tabor kolejowy	Tabor elektryczny i wyposażony w ERTMS eksploatowany na regionalnych i dalekobieżnych liniach kolejowych	wskaźnik
31	E2.1.3. Projekty intermodalne	Udzielanie zamówień na projekty w zakresie transportu intermodalnego	kamień milowy

6. OCENA PRZEDSIĘWZIĘCIA POD KĄTEM ZGODNOŚCI Z ZASADĄ DNSH

Proces oceny przedsięwzięcia przez potencjalnego beneficjenta pod kątem zgodności z zasadą DNSH („nie czyni znaczącej szkody”) sprowadza się do odpowiedzi na pytania konkursowe, które zadawane są dla potwierdzenia zgodności. Pytania te stanowią odzwierciedlenie kryteriów konkursowych dla przedsięwzięcia. Są one stawiane na dwóch poziomach szczegółowości:

- wstępna ocena przedsięwzięcia – dotyczy doprecyzowania, czy i jak przedsięwzięcie wpisuje się w charakterystykę inwestycji wskazanych do wsparcia w KPO;
- ocena spełnienia technicznych kryteriów kwalifikacji – dotyczy spełnienia kryteriów wskazanych w rozporządzeniu delegowanym do taksonomii.

W kolejnych podrozdziałach przedstawiono zestaw pytań, jakich może spodziewać się przystępujący do konkursu beneficjent. Opracowano je na podstawie przykładowej inwestycji wskazanej w KPO **B1.1.3. Wymiana źródeł ciepła i poprawa efektywności energetycznej szkół.**

6.1. Wstępna ocena

Kryteria ogólne – ocena, czy projekt wpisuje się w typy działań objętych wsparciem w ramach KPO

Stosownie do zamieszczonego w KPO opisu charakterystyki przedsięwzięć objętych wsparciem beneficjent może spodziewać się kryteriów konkursowych zebranych w formie tabelarycznej (Tabela 9).

Tabela 9. Przykładowe kryteria ogólne dla wybranej inwestycji z KPO

Lp.	Kryterium / pytanie	Przykłady odpowiedzi	
1.	Czy budynek przeznaczony jest na cele oświatowe?	TAK	NIE
2.	Czy planowane przedsięwzięcie obejmuje wymianę źródła ciepła?	TAK	NIE
3.	Jakie źródło ciepła zostanie zastosowane w wyniku realizacji przedsięwzięcia?	Lista źródeł do wyboru	OZE – może być wyżej punktowane
4.	Czy planowane przedsięwzięcie obejmuje dostosowanie funkcji, instalacji i systemów technicznych budynku do aktualnych wymagań obowiązującego prawa?	TAK	NIE
5.	Czy planowane przedsięwzięcie obejmuje termomodernizację budynku?	TAK	NIE
6.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje instalację urządzeń do monitoringu jakości powietrza wraz z ekranami wyświetlającymi w czasie rzeczywistym wyniki pomiarów?	TAK	NIE
7.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje instalację urządzeń do ćwiczeń generujących energię elektryczną z aktywności fizycznej i słońca?	TAK	NIE
8.	Czy planowane przedsięwzięcie pozwoli uzyskać oszczędności energii?	TAK	NIE
9.	Jakie oszczędności energii planuje się uzyskać w wyniku realizacji przedsięwzięcia?	Należy podać planowane oszczędności w %	

Lp.	Kryterium / pytanie	Przykłady odpowiedzi	
10.	Czy w ramach planowanego przedsięwzięcia przewidziano działania edukacyjne promujące aktywność fizyczną, podnoszące wiedzę nauczycieli, uczniów oraz lokalnych środowisk w zakresie poprawy jakości powietrza i przeciwdziałania trendom zmian klimatycznych i wykorzystania OZE?	TAK	NIE
11.	Czy udział kosztów planowanych działań edukacyjnych mieści się poniżej 10% kosztów przedsięwzięcia?	TAK	NIE

Kryteria ogólne – ocena, czy projekt jest zgodny z zasadą DNSH

Kolejne pytania konkursowe wynikać mogą z oceny DNSH wykonanej dla KPO oraz decyzji wykonawczej w sprawie zatwierdzenia KPO. Zawarte w tych dokumentach techniczne kryteria zapewniające, że wspierane przedsięwzięcia będą zgodne z zasadą DNSH, znajdują swoje odzwierciedlenie w wymaganiach konkursu. Kryteria te zwykle mogą być wskazane w tabeli merytorycznej oceny. Dla omawianego przykładu, beneficjent może spodziewać się następujących pytań (Tabela 10).

Tabela 10. Przykładowe kryteria ogólne dla wybranej inwestycji z KPO zgodne z oceną DNSH

Lp.	Kryterium / pytanie	Przykłady odpowiedzi	
1.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje zmianę starego źródła ciepła na paliwa stała na nowe źródła niskoemisyjne (np. kotły gazowe, instalacje OZE)?	TAK	NIE
2.	Czy planowane przedsięwzięcie połączone jest z kompleksową termomodernizacją budynku, której efektem jest zmniejszenie zapotrzebowania na ciepło?	TAK	NIE
3.	Czy w ramach planowanego przedsięwzięcia przewidziano poddawanie recyklingowi powstających odpadów budowlanych?	TAK	NIE
4.	Jaki przewiduje się udział (% wagowy) ponownego użycia, recyklingu i odzysku odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne?	Należy podać % wagowy	
5.	Czy nowe źródło ciepła wykorzystywać będzie biomasę?	TAK	NIE
6.	W przypadku zastosowania źródła ciepła wykorzystującego biomasę, czy przewiduje się stosowanie roślin energetycznych nie będących gatunkami obcymi?	TAK	NIE
7.	W przypadku zastosowania źródła ciepła wykorzystującego biomasę, czy spełnione będą wymagania dyrektywy 2018/2001 OZE, przy pozyskaniu surowca z biomasy?	TAK	NIE

6.2. Ocena spełnienia technicznych kryteriów kwalifikacji

Kryteria kwalifikacji technicznej – ocena, czy projekt spełnia techniczne kryteria kwalifikacji wskazane w załącznikach do rozporządzenia delegowanego do taksonomii

Najbardziej szczegółowych pytań beneficjent może spodziewać się na etapie sprawdzania spełnienia technicznych kryteriów kwalifikacji wskazanych w załącznikach do rozporządzenia delegowanego do taksonomii. Dla wskazanego przykładu można spodziewać się szeregu szczegółowych pytań badających spełnienie technicznych kryteriów kwalifikacji. Zostały one zebrane w formie tabelarycznej (Tabela 11).

Tabela 11. Przykładowe kryteria kwalifikacji technicznej dla wybranej inwestycji z KPO

Lp.	Kryterium / pytanie	Przykłady odpowiedzi	
1.	Czy przeprowadzono ocenę zagrożenia klimatycznego i narażenia?	TAK	NIE
2.	Czy planowane jest wdrożenie rozwiązań w zakresie adaptacji do zmian klimatu zmniejszających najważniejsze zidentyfikowane ryzyka fizyczne związane z klimatem?	TAK	NIE
3.	Czy planowane do wdrożenia rozwiązania adaptacyjne wpływają negatywnie na adaptację innych ludzi, przyrody, dziedzictwa kulturowego, dóbr i innych rodzajów działalności gospodarczej?	TAK	NIE
4.	Czy planowane do wdrożenia rozwiązania adaptacyjne są spójne z lokalnym planem adaptacji do zmian klimatu?	TAK	NIE
5.	Czy planowane do wdrożenia rozwiązania adaptacyjne sprzyjają wykorzystaniu rozwiązań opartych na zasobach przyrody?	TAK	NIE
6.	Czy planowane do wdrożenia rozwiązania adaptacyjne charakterze fizycznym są zgodne z technicznym kryterium kwalifikacji dotyczącym nieczynienia znaczących szkód?	TAK	NIE
7.	Czy budynek nie jest przeznaczony do wydobycia, magazynowania, transportu lub produkcji paliw kopalnych?	TAK	NIE
8.	Czy planowane przedsięwzięcie do ograniczenia zapotrzebowania na energię pierwotną (PED) o co najmniej 30 %?	TAK	NIE
9.	Czy w wyniku realizacji przedsięwzięcia instalowane będą w budynku urządzenia związane ze zużyciem wody?	TAK	NIE
10.	Czy maksymalny przepływ wody w kranach umywalek i kranach zlewów ≤ 6 litrów/min?	TAK	NIE
11.	Czy maksymalny przepływ wody w prysznicach ≤ 8 litrów/min?	TAK	NIE
12.	Czy w toaletach całkowita objętość wody wykorzystywanej do spłukiwania jest ≤ 6 litrów?	TAK	NIE
13.	Czy w toaletach średnia objętość wody wykorzystywanej do spłukiwania jest $\leq 3,5$ litra?	TAK	NIE
14.	Czy zużycie wody w pisuarach jest ≤ 2 litry/muszlę/h?	TAK	NIE
15.	Czy w pisuarach ze spłukiwaniem całkowita objętość wody wykorzystywanej do spłukiwania jest ≤ 1 litr?	TAK	NIE
16.	Czy przewiduje się, że w trakcie realizacji przedsięwzięcia co najmniej 70% (wagowo) odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne zostanie skierowane do ponownego użycia, recyklingu i odzysku?	TAK	NIE
17.	Czy planowane do zastosowania materiały budowlane, z którymi kontakt mają ludzie, emitują $< 0,06$ mg formaldehydu/m ³ ? ⁵⁰	TAK	NIE

⁵⁰ Ustalane na podstawie badania zgodnie z warunkami określonymi w załączniku XVII do rozporządzenia (WE) nr 1907/2006.

Lp.	Kryterium / pytanie	Przykłady odpowiedzi	
18.	Czy planowane do zastosowania materiały budowlane, z którymi kontakt mają ludzie, emitują < 0,001 mg/m ³ rakotwórczych lotnych związków organicznych kategorii 1A i 1B? ⁵¹	TAK	NIE
19.	Czy planowane jest wprowadzenie środków służących redukcji emisji hałasu, kurzu i zanieczyszczeń w trakcie robót budowlanych lub konserwacyjnych?	TAK	NIE
20.	Czy w przypadku prowadzenia prac związanych z usuwaniem materiałów zawierających azbest prace prowadzone będą przez odpowiednio wykwalifikowany i przeszkolony personel?	TAK	NIE
21.	Jakie działania przewidziano w ramach termomodernizacji?	<p>Należy wskazać z listy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – docieplenie ścian – wymiana izolacji przegród zewnętrznych – wymiana okien na energooszczędne – wymiana drzwi zewnętrznych na energooszczędne – instalacja i wymiana energooszczędnych źródeł światła – montaż, wymiana, konserwacja i naprawa systemów ogrzewania, wentylacji i klimatyzacji (HVAC) i systemu ogrzewania wody 	
22.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje montaż, konserwację lub naprawę wymienionych OZE? <ul style="list-style-type: none"> – systemy fotowoltaiczne – pompy ciepła – turbiny wiatrowe – nieszkłone kolektory słoneczne 	TAK	NIE
23.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje montaż, konserwację lub naprawę jednostek magazynowania energii cieplnej lub elektrycznej?	TAK	NIE
24.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje montaż, konserwację lub naprawę wysoce efektywnych jednostek mikrokogeneracyjnych?	TAK	NIE
25.	Czy planowane przedsięwzięcie przewiduje montaż, konserwację lub naprawę układów wymiany/odzysku ciepła?	TAK	NIE

⁵¹ Ustalane w ramach badań przeprowadzonych zgodnie z normą CEN/EN 16516 i ISO 16000-3:2011 lub innymi równoważnymi znormalizowanymi warunkami badania i metodami oznaczania.

7. JAK WYPEŁNIAĆ DOKUMENTY KONKURSOWE POD KĄTEM ZGODNOŚCI PRZEDSIĘWZIĘCIA Z ZASADĄ DNSH?

Niżej przedstawiono ogólny wzór formularza do wypełnienia przez beneficjentów na etapie składania wniosku o dofinansowanie projektu. Wzór ten zawiera wybrane elementy wniosku w części dotyczącej analizy oddziaływania na środowisko z uwzględnieniem zasady „nie czyni znaczącej szkody”.

WYBRANE ELEMENTY WNIOSKU DLA BENEFICJENTÓW W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ ANALIZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO Z UWZGLĘDNIENIEM ZASADY „NIE CZYŃ ZNACZĄCEJ SZKODY” (ZASADY DNSH)

Instrukcja:

Fundusze unijne oznaczają fundusze objęte rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (zwanym dalej „rozporządzeniem w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027”).

Beneficjent to podmiot zgodnie z art. 2 pkt 9 rozporządzenia w sprawie wspólnych przepisów na lata 2021-2027.

Pojęcie „przedsięwzięcie” należy rozumieć zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz. U. z 2017 r. poz. 1405 z późn. zm.), dalej jako „ustawa OOS”.

Zasada „nie czyni znaczącej szkody” oznacza niewspieranie ani nieprowadzenie działalności gospodarczej, która czyni znaczące szkody dla któregokolwiek z celów środowiskowych, w stosownych przypadkach, w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) 2020/852.

A.1. Zgodność projektu z polityką ochrony środowiska i zrównoważoną środowiskowo działalnością gospodarczą

W celu określenia stopnia, w jakim dany projekt jest zrównoważony środowiskowo (a dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako zrównoważona środowiskowo), ocenia się czy wnosi on istotny wkład w realizację, co najmniej jednego z celów środowiskowych określonych w art. 9 rozporządzenia o taksonomii oraz czy nie wyrządza znaczących szkód dla żadnego z celów środowiskowych określonych w art. 9, zgodnie z zapisami art. 17, a także spełnia techniczne kryteria kwalifikacji, które zostały ustanowione przez Komisję dla danego rodzaju działalności w rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) 2021/2139.

A.1.1 Jak projekt wpisuje się w politykę ochrony środowiska i zrównoważoną działalność gospodarczą?

Instrukcja:

W punkcie A.1.1. w szczególności należy odnieść się do 6 celów środowiskowych art. 9 z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram

ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088. Cele te związane są z: łagodzeniem zmian klimatu, adaptacją do zmian klimatu, zrównoważonym wykorzystywaniem i ochroną zasobów wodnych i morskich, gospodarką o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganiem powstawaniu odpadów i recyklingiem, zapobieganiem zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrolą, ochroną i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów. Należy wskazać, w jaki sposób projekt odnosi się do zrównoważonej działalności i jak uwzględniono przedmiotowe cele środowiskowe w danym projekcie.

A.2. Stosowanie dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywa SOOŚ”)

A.2.1 Czy projekt jest realizowany w wyniku planu lub programu, innego niż Fundusze Europejskie?

Tak Nie

A.2.2. Jeżeli w odpowiedzi na pytanie A.2.1 zaznaczono „Tak”, należy określić, czy dany plan lub program podlegał strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko zgodnie z dyrektywą SOOŚ

Tak Nie

Jeżeli zaznaczono odpowiedź „nie”, należy podać krótkie wyjaśnienie:

Instrukcja:

Przez **plan lub program inny niż Fundusze Europejskie** należy rozumieć dokument, o którym mowa w art. 46 ustawy OOŚ, z którego postanowień wynika realizacja przedsięwzięcia.

Przez Fundusze Europejskie należy rozumieć krajowe i regionalne Fundusze Europejskie np. Fundusze Europejskie na rzecz Infrastruktury Klimatu i Środowiska (FEnIKS), jako plan należy rozumieć np. Krajowy Plan na rzecz Odbudowy (KPO).

Zalecane jest również zamieszczenie informacji, w jaki sposób SOOŚ (w szczególności prognoza) dla danego planu lub programu odnosi się do przedmiotowego projektu.

Zalecane jest podanie informacji, czy ustalenia podjęte na etapie planu lub programu wobec projektu wzięto pod uwagę w trakcie jego przygotowania (szczególnie istotne dla projektów wrażliwych środowiskowo), a także czy realizowany projekt jest zgodny z założeniami planu lub programu.

A.3. Stosowanie dyrektywy 2011/92/WE Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywa OOŚ”)

A.3.1 Czy projekt jest rodzajem przedsięwzięcia objętym⁵²:

- załącznikiem I do tej dyrektywy (należy przejść do pytania A.3.2);
- załącznikiem II do tej dyrektywy (należy przejść do pytania A.3.3);
- żadnym z powyższych załączników – należy przedstawić wyjaśnienie niżej.

⁵²Jeżeli projekt składa się z szeregu robót/działań/usług, które są zaklasyfikowane do różnych grup, informacje należy podać oddzielnie dla poszczególnych zadań inwestycyjnych.

Instrukcja:

Należy dokonać klasyfikacji danego przedsięwzięcia w ramach rodzajów przedsięwzięć wskazanych w załącznikach do dyrektywy OOS. Zwraca się uwagę na poprawność dokonanej kwalifikacji według załączników dyrektywy OOS.

A.3.2 Jeżeli projekt objęty jest załącznikiem I do dyrektywy OOS⁵³, należy załączyć następujące dokumenty i skorzystać z poniższego pola tekstowego w celu przedstawienia dodatkowych informacji i wyjaśnień⁵⁴:

- a) nietechniczne streszczenie raportu OOS⁵⁵ albo cały raport OOS⁵⁶;
- b) informacje na temat konsultacji z organami ds. ochrony środowiska, ze społeczeństwem oraz w stosownych przypadkach z innymi państwami członkowskimi przeprowadzonych zgodnie z art. 6 i 7 dyrektywy OOS;
- c) decyzję właściwego organu wydaną zgodnie z art. 8 i 9 dyrektywy OOS⁵⁷, w tym informacje dotyczące sposobu podania jej do wiadomości publicznej.

Instrukcja: Wskazane dokumenty do załączenia:

a) streszczenie w języku niespecjalistycznym raportu OOS, o którym mowa w art. 66 ust. 1 pkt 18 ustawy OOS (zastrzeżeniem przyp. 62). W przypadku, gdy w raporcie była przeprowadzona ocena zgodnie z art. 6. ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej należy załączyć rozdziały raportu związane z oceną wskazaną w art. 6. ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej lub pełną wersję raportu OOS.

b) zasadniczo wystarczającym źródłem powyższych informacji powinno być uzasadnienie do decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach i wystarczające jest jej wskazanie (w przypadku ponownej oceny również decyzji, o których mowa w art. 88 ust. 1 ustawy OOS). W przypadku, gdy uzasadnienia ww. decyzji nie zawierają właściwych informacji dotyczących konsultacji z organami ochrony środowiska, ze społeczeństwem oraz informacji na temat transgranicznej OOS należy załączyć stosowną dokumentację w tym zakresie lub przedstawić stosowne wyjaśnienia. Udział społeczeństwa w procedurze oceny oddziaływania na środowisko regulują przepisy ustawy OOS. Prezentując ten etap/etapy procedury oceny należy w szczególności wskazać sposób podania informacji do publicznej wiadomości zgodnie z art. 3 ust 1 pkt. 11 ustawy OOS (w jaki sposób podano informację o konsultacjach i gdzie były dostępne), termin składania uwag i wniosków zgodnie z art. 33 ust. 1 pkt 7 ustawy oos (termin minimalny to 21 dni), informacje na temat spotkań konsultacyjnych (ustawa OOS w art. 36

⁵³ Dotyczy to również projektów obejmujących przedsięwzięcia ujęte wg prawa krajowego jako przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko.

⁵⁴ Dodatkowe informacje powinny obejmować głównie wybrane elementy procedury OOS istotne w odniesieniu do projektu w szczególności w ramach wieloetapowych procesów dotyczących zezwolenia na inwestycję.

⁵⁵ Przygotowane zgodnie z art. 5 i załącznikiem IV do dyrektywy 2011/92/UE.

⁵⁶ Gdy nietechniczne streszczenie raportu w pełni nie odzwierciedla jego treści np. wskutek wezwania strony do jego uzupełnienia w toku postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach realizacji przedsięwzięcia, należy załączyć ostateczną wersję raportu.

⁵⁷ W przypadkach gdy procedurę OOS zakończono prawnie wiążącą decyzją przed wydaniem zezwolenia na inwestycję w rozumieniu dyrektywy 2011/92/UE, beneficjent załącza do wniosku dokument, podpisany przez osoby uprawnione do jego reprezentacji, w którym zobowiązuje się do terminowego działania w celu uzyskania ww. zezwolenia na inwestycję oraz do rozpoczęcia prac dopiero po jego uzyskaniu.

przewiduje rozprawę administracyjną otwartą dla społeczeństwa, w przypadku innego rodzaju spotkań konsultacyjnych zasadne jest je również opisać), zgłoszone uwagi i wnioski, a także sposób ich uwzględnienie w tym przyczyny dla których uwag i wniosków nie uwzględniono zgodnie z art. 85 ust 2 pkt. 1a ustawy OOS.

W przypadku konsultacji z organami ds. ochrony środowiska, postępowania ws. transgranicznego oddziaływania na środowisko, o których mowa w przedmiotowej sekcji należy zwrócić uwagę na kwestię sposobu wzięcia pod uwagę i uwzględnienia uzgodnień z organami ochrony środowiska z art. 85 ust 2 pkt. 1b ustawy OOS.

c) decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach oraz właściwą w sprawie decyzję wskazaną w art. 72 ust. 1 ustawy OOS, wraz z informacją potwierdzającą jej poprawne podanie do publicznej wiadomości. Przedmiotowa informacja może być przedstawiona w formie oświadczenia albo innej potwierdzającej wykonanie przez organ obowiązku podania rozstrzygnięcia do publicznej wiadomości, o którym mowa w art. 38, 76 ust. 2 i 95 ust. 3 ustawy OOS w formie przewidzianej w art. 3 ust. 1 pkt 11 ustawy OOS.

Dokumenty i informacje powinny odnosić się do uzyskanego dla projektu zezwolenia na inwestycję w rozumieniu Dyrektywy OOS.

Ponadto powinien wnioskodawca zobowiązać się do nierozpoczęcia prac budowlanych, o których mowa wcześniej, do czasu uzyskania dla danego przedsięwzięcia wykonalnej decyzji budowlanej.

A.3.3 Jeżeli projekt objęty jest załącznikiem II do przedmiotowej dyrektywy⁵⁸, czy przeprowadzono ocenę oddziaływania na środowisko?

Tak

Nie

- Jeżeli zaznaczono odpowiedź „Tak”, należy załączyć dokumenty wskazane w pkt A.3.2.
- Jeżeli zaznaczono odpowiedź „nie”, należy podać następujące informacje:
 - a) ustalenie wymagane w art. 4 ust. 4 dyrektywy OOS (w formie określonej mianem „decyzji dotyczącej preselekcji” lub „decyzji „screeningowej”);
 - b) progi, kryteria lub przeprowadzone indywidualne badania przedsięwzięć, które doprowadziły do wniosku, że OOS nie była wymagana (nie ma konieczności przedstawienia przedmiotowych informacji, jeżeli zawarto je już w decyzji wspomnianej w pkt a) powyżej);
 - c) wyjaśnienie powodów, dla których projekt nie ma znaczących skutków środowiskowych, biorąc pod uwagę odpowiednie kryteria selekcji określone w załączniku III do dyrektywy OOS (nie ma konieczności przedstawienia przedmiotowych informacji, jeżeli zawarto je już w decyzji wspomnianej w pkt a) wyżej).

Instrukcja:

W punkcie A.3.3 należy odpowiedzieć na pytanie, czy dla przedsięwzięcia objętego rodzajem przedsięwzięcia wskazanym w załączniku II do dyrektywy OOS zostało przeprowadzone postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko, będące wynikiem wydania postanowienia o obowiązku przeprowadzenia OOS. W przypadku, gdy takie postępowanie:

⁵⁸ Dotyczy to również projektów obejmujących przedsięwzięcia ujęte wg prawa krajowego jako przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko.

- zostało przeprowadzone – należy zaznaczyć kwadrat TAK oraz dołączyć stosowne dokumenty wskazane w punkcie A.3.2;
- nie zostało przeprowadzone – należy zaznaczyć kwadrat NIE, podać wyjaśnienie oraz dołączyć stosowne dokumenty, wymagana jest również informacja, co do sposobu powiadomienia społeczeństwa o podjętej decyzji.
- przez „decyzję dotyczącą preselekcji” lub „decyzję „screeningową” należy rozumieć postanowienie o braku konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko.
- w przypadku inwestycji składającej się z co najmniej dwóch przedsięwzięć, dla których wydano decyzję bez oceny oddziaływania na środowisko, zalecane jest przedstawienie w jaki sposób wszystkie te przedsięwzięcia razem wpływają na stan środowiska (efekt skumulowany). W tym celu należy posłużyć się uzasadnieniami postanowień i decyzji, odmawiających przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko, zgodnie z art. 63 ustawy OOŚ.

A.4. ŁAGODZENIE ZMIAN KLIMATU

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu, jeżeli działalność ta wnosi istotny wkład w ustabilizowanie stężenia gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie pozwalającym zapobiec groźnej antropogenicznej ingerencji w system klimatyczny, zgodnie z długoterminowym celem dotyczącym temperatury, określonym w porozumieniu paryskim, poprzez niedopuszczanie do powstania emisji gazów cieplarnianych lub ich ograniczanie lub zwiększanie pochłaniania gazów cieplarnianych, w tym poprzez innowację procesową lub produktową.

A.4.1 Łagodzenie zmian klimatu: Czy oczekuje się, że projekt doprowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych?

Tak

Nie

Instrukcja:

Należy opisać, w jaki sposób realizacja projektu wpisuje się w cele klimatyczne określone w Strategii Europejski Zielony Ład, Prawie Klimatycznym, Pakiecie energetyczno- klimatycznym, Krajowym Planie na Rzecz Energii i Klimatu, w celu dążenia do neutralności klimatycznej do roku 2050. Konieczne jest w niniejszym punkcie wskazanie, w syntetyczny sposób, zastosowanej metody oszacowania emisji GHG.

Cel 1 łagodzenie zmian klimatu art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii w art. 17 wskazuje, że jeżeli projekt prowadzi do znacznych emisji gazów cieplarnianych to stanowi znaczące szkody dla środowiska i jest nie zgodny z zasadą DNSH.

Bezpośrednim odwołaniem dla tego celu jest rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych.

A.5. ADAPTACJA DO ZMIAN KLIMATU

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w adaptację do zmian klimatu, jeżeli działalność ta obejmuje rozwiązania w zakresie adaptacji, które istotnie ograniczają ryzyko niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych dla tej działalności gospodarczej albo istotnie ograniczają te niekorzystne skutki bez zwiększania ryzyka niekorzystnych skutków wywieranych na ludzi, przyrodę lub gdy zapewnia rozwiązania w zakresie adaptacji, które

wnoszą istotny wkład w zapobieganie ryzyku niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych przyszłych warunków klimatycznych wywieranych na ludzi, przyrodę.

A.5.1 Czy oczekuje się, że projekt doprowadzi do zwiększonego niekorzystnego wpływu obecnego i spodziewanego przyszłego klimatu na samo działanie lub na ludność, przyrodę lub aktywa?

Tak Nie

Instrukcja:

Cel 2 Adaptacja do zmian klimatu w art. 9 rozporządzenia o taksonomii w art. 17 stanowi, że jeżeli działalność prowadzi do nasilenia niekorzystnych skutków obecnych i oczekiwanych, dla przyszłych warunków klimatycznych, wywieranych na tę działalność lub na ludzi, przyrodę lub aktywa to wpływa znacząco na środowisko i jest niezgodna z zasadą DNSH.

Należy wyjaśnić, w jaki sposób uwzględniono zagrożenia związane ze zmianami klimatu, kwestie dotyczące przystosowania się do zmian klimatu i ich łagodzenia oraz odporność na klęski żywiołowe. Czy w trakcie przygotowywania projektu przeprowadzono ocenę zagrożeń wynikających ze zmian klimatycznych lub kontrolę podatności (ocenę ryzyka związanego prognozowanymi zmianami klimatu lub analizę podatności)? W jaki sposób kwestie klimatyczne zostały uwzględnione w analizie i rankingu odpowiednich wariantów? W jaki sposób projekt odnosi się do strategii krajowej lub regionalnej w zakresie przystosowania się do zmian klimatu? Czy projekt w połączeniu ze zmianami klimatu będzie miał jakikolwiek pozytywny lub negatywny wpływ na otoczenie? Czy zmiany klimatu wpłynęły na lokalizację projektu?

Bezpośrednim odwołaniem dla tego celu jest rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych.

A.5.2. Czy przyjęto rozwiązania w celu zapewnienia odporności na bieżącą zmienność klimatu i przyszłe zmiany klimatu w ramach projektu.

Tak Nie

Instrukcja:

W niniejszym punkcie należy odnieść się do tych kwestii, które odnoszą się do rodzaju i charakteru projektu. Zakres oddziaływań poszczególnych zagrożeń klimatycznych na projekt zależy od miejsca lokalizacji projektu, jego wrażliwości, zdolności adaptacyjnych oraz kierunku przewidywanych zmian natężenia tych czynników w czasie, które będą następowały wraz ze zmianami klimatu.

W szczególności należy udzielić odpowiedzi na następujące pytania: w jaki sposób uwzględniono zmiany klimatu podczas opracowywania projektu i jego części składowych np. w odniesieniu do sił zewnętrznych (np. obciążenie wiatrem, obciążenie śniegiem, różnice temperatury) i oddziaływań (np. fale upałów, zagrożenie powodziowe, jak również przedłużające się okresy suszy wpływające np. na właściwości gleby). Konieczne jest opisanie odpowiednich warunków czy zaleceń dotyczących zarówno projektowania, jak i eksploatacji, które zostały sformułowane na etapie oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć wchodzących w skład projektu oraz ewentualnie na etapie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dokumentów strategicznych, tworzących ramy realizacji tego projektu.

A.6 Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w zrównoważone wykorzystywanie i ochronę zasobów wodnych i morskich, jeżeli działalność ta wnosi istotny wkład w osiągnięcie dobrego stanu jednolitych części wód, w tym jednolitych części wód powierzchniowych i wód podziemnych, albo w zapobieganie pogorszeniu się dotychczas dobrego stanu jednolitych części wód, lub wnosi istotny wkład w osiągnięcie dobrego stanu środowiska wód morskich lub w zapobieganie pogorszeniu ich dotychczas dobrego stanu.

A.6.1. Czy projekt obejmuje zmiany charakterystyki fizycznej lub chemicznej części wód powierzchniowych, wód gruntowych lub zmiany poziomu części wód podziemnych, które pogarszają stan jednolitej części wód lub uniemożliwiają osiągnięcie dobrego stanu wód w tym stanu wód morskich?

Tak

Nie

Instrukcja:

Stosowanie dyrektywy 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady („ramowej dyrektywy wodnej”) do oceny oddziaływania na jednolite części wód. Ramowa Dyrektywa Wodna wyznacza cele dla osiągnięcia dobrego stanu ekologicznego i chemicznego wód powierzchniowych, jak również dobrego stanu chemicznego i ilościowego wód podziemnych. Osiągnięcie celów dyrektywy wspierane jest poprzez opracowanie niezbędnych dokumentów planistycznych, jakimi są Plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy oraz Program wodno-środowiskowy kraju. Cel 3 zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich art. 19 rozporządzenia o taksonomii stanowi, że jeżeli projekt będzie zagrażał dobremu stanowi lub dobremu potencjałowi ekologicznemu jednolitych części wód, w tym wód powierzchniowych i wód gruntowych oraz dobremu stanowi środowiska wód morskich to nie spełnia on zasady DNSH. Słowo „projekt” przez co należy rozumieć jakiegokolwiek działanie lub działania objęte wnioskiem o dofinansowanie. Pojęcie „przedsięwzięcie” rozumiane jest zgodnie z definicją zawartą w art. 3 ust. 1 pkt. 13 ustawy OoŚ.

A.6.2. Jeżeli zaznaczono odpowiedź „Tak”, należy przedstawić ocenę oddziaływania na jednolite części wód i szczegółowe wyjaśnienie sposobu, w jaki spełniono lub w jaki zostaną spełnione wszystkie warunki zgodnie z art. 4 ust. 7 ramowej dyrektywy wodnej.

Instrukcja:

Należy wskazać także, czy projekt jest wynikiem krajowej/regionalnej strategii w odniesieniu do danego sektora lub wynikiem planu gospodarowania wodami w dorzeczu, który uwzględnia wszystkie istotne czynniki (np. wariant korzystniejszy dla środowiska, oddziaływanie skumulowane itd.)? Jeżeli tak, należy podać szczegółowe informacje. Należy wyjaśnić, w jaki sposób projekt pokrywa się z celami planu gospodarowania wodami w dorzeczu, które ustanowiono dla odpowiednich jednolitych części wód.

W przedmiotowym punkcie należy dokonać identyfikacji jednolitych części wód, których dotyczy planowany projekt oraz przypisanych im celów środowiskowych. W nawiązaniu do ustalonych celów należy wskazać w jaki sposób projekt wpływa na ich osiągnięcie.

A.7. Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów oraz ich ponowne użycie i recykling,

jeżeli działalność ta wykorzystuje bardziej efektywnie w produkcji zasoby naturalne, w tym pochodzące ze zrównoważonych źródeł surowce pochodzenia biologicznego i inne surowce. Zwiększa trwałość produktów, a także możliwości ich naprawy, ulepszenia lub ponownego użycia, szczególnie w procesie projektowania i produkcji. Zwiększa możliwości recyklingu produktów, istotnie ogranicza zawartość substancji niebezpiecznych oraz prowadzi do zastąpienia tych substancji. Przedłuża okres użytkowania produktów, w tym poprzez ich ponowne wykorzystanie, zwiększa wykorzystywanie surowców wtórnych i podniesienia ich jakości, również poprzez wysokiej jakości recykling odpadów. Zapobiega wytwarzaniu odpadów, w tym wytwarzaniu odpadów pochodzących z wydobywania minerałów oraz odpadów z budowy i rozbiórki budynków, lub ogranicza ich wytwarzanie. Intensyfikuje działania w zakresie przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów. Pobudza rozwój infrastruktury gospodarowania odpadami niezbędnej do zapobiegania ich powstawaniu, do przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów, minimalizuje spalanie odpadów i prowadzi do uniknięcia unieszkodliwiania odpadów, w tym składowania, zgodnie z zasadami hierarchii postępowania z odpadami.

A.7. 1 Czy projekt ma istotny wkład w przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów oraz ich ponowne użycie i recykling,

Tak

Nie

Instrukcja:

Zastosowanie dyrektywy 2008/98/WE Parlamentu Europejskiego i Rady⁵⁹ („dyrektywy ramowej w sprawie odpadów”) do oceny celów zrównoważonej działalności gospodarczej. Dla celu 4 Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i ich recykling wskazane w art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii i zapisy art. 17 stanowią, że jeżeli prowadzi działanie do znacznego zwiększenia wytwarzania, spalania lub unieszkodliwiania odpadów, z wyjątkiem spalania odpadów niebezpiecznych nienadających się do recyklingu lub doprowadzi do znaczącej nieefektywności w zakresie bezpośredniego lub pośredniego korzystania z jakiegokolwiek zasobu naturalnego na dowolnym etapie jego cyklu życia, która nie zostanie ograniczona do minimum za pomocą odpowiednich środków lub spowoduje znaczące i długoterminowe szkody dla środowiska w kontekście gospodarki o obiegu zamkniętym. Co jest niezgodne z zasadą DNHS.

A.7.2 Należy wyjaśnić, w jaki sposób projekt spełnia cele określone w art. 1 dyrektywy ramowej w sprawie odpadów. W szczególności, w jakim stopniu projekt jest spójny z odpowiednim planem gospodarki odpadami (art. 28), hierarchią postępowania z odpadami (art. 4) i w jaki sposób projekt przyczynia się do osiągnięcia celów w zakresie recyklingu (art. 11 ust. 2).

Instrukcja:

Należy wyjaśnić, w jaki sposób projekt wpisuje się w realizację celów dyrektywy ramowej o odpadach na obszarze oddziaływania przedsięwzięcia. Należy wskazać zgodność wsparcia z wojewódzkimi planami gospodarki odpadami oraz Krajowym planem gospodarki odpadami, Krajowym Planem Zapobiegania Powstawaniu Odpadów. W szczególności należy opisać, w jaki sposób została uwzględniona hierarchia sposobów postępowania z odpadami

⁵⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. w sprawie odpadów oraz uchylająca niektóre dyrektywy (Dz.U. UE L 312 z 22.11.2008, s. 3).

od zapobiegania powstawaniu odpadów poprzez selektywne zbieranie, przygotowanie do ponownego użytku, recykling, inne procesy odzysku po unieszkodliwianie.

A.8. Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i jego kontrola

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrolę, jeżeli działalność ta wnosi istotny wkład w ochronę środowiska przed zanieczyszczeniem poprzez zapobieganie lub, gdy nie jest to możliwe do realizowania, ograniczania emisji zanieczyszczeń (innych niż emisje gazów cieplarnianych) do powietrza, wody lub ziemi. Dąży do poprawy jakości powietrza, wody lub gleby na obszarach, na których prowadzona jest dana działalność gospodarcza, przy jednoczesnym minimalizowaniu wszelkich niekorzystnych skutków lub zagrożeń dla zdrowia ludzi i dla środowiska. Zapobiegania wszelkim niekorzystnym skutkom dla zdrowia ludzi i dla środowiska wynikającym z produkcji, stosowania lub unieszkodliwiania chemikaliów lub minimalizowania takich niekorzystnych skutków.

A.8.1. Czy oczekuje się, że projekt doprowadzi do istotnego zwiększenia poziomu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub gleby?

Tak

Nie

Instrukcja:

Zastosowanie m.in. dyrektywy 2010/75/UE Parlamentu Europejskiego i Rady („dyrektywy w sprawie emisji przemysłowych”). Należy wykazać, że instalacja jest/będzie eksploatowana zgodnie z warunkami ustalonymi w pozwoleniach środowiskowych z uwzględnieniem, tam gdzie ma to zastosowanie, granicznych wielkości emisji określonych we właściwych Konkluzjach BAT-AEL i innych obowiązujących standardach emisyjnych środowiskowych.

Cel 5 Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii w art. 17 stanowi, że, jeżeli działalność prowadzi do znaczącego wzrostu emisji zanieczyszczeń do powietrza, wody lub ziemi w porównaniu z sytuacją sprzed rozpoczęcia tej działalności to wyrządza znaczące szkody i jest niezgodna z zasadą DNSH.

A.9. Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

Dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w ochronę i odbudowę bioróżnorodności i ekosystemów, jeżeli działalność ta wnosi istotny wkład w ochronę, zachowanie, odbudowę bioróżnorodności lub w osiągnięcie dobrego stanu ekosystemów, lub w ochronę ekosystemów będących dotychczas w dobrym stanie. Poprzez zachowanie przyrody i bioróżnorodności, w tym osiągnięcie korzystnego stanu zachowania siedlisk naturalnych i półnaturalnych oraz gatunków lub zapobieganie pogorszeniu ich dotychczas korzystnego stanu zachowania, oraz ochronę i odbudowę ekosystemów lądowych, morskich i innych ekosystemów wodnych w celu poprawy ich stanu i zwiększenia ich zdolności do świadczenia usług ekosystemowych. Poprzez zrównoważone użytkowanie gruntów i gospodarowanie nimi, w tym odpowiednią ochronę bioróżnorodności gleby, neutralność degradacji gruntów i remediację terenów zanieczyszczonych. A także poprzez zrównoważone praktyki rolnicze, w tym praktyki, które przyczyniają się do zwiększenia bioróżnorodności lub do powstrzymania degradacji gleby i innych ekosystemów, wylesiania i utraty siedlisk lub do zapobiegania tym procesom oraz zrównoważoną gospodarkę leśną, w tym praktyki i sposoby wykorzystywania lasów i gruntów leśnych, które przyczyniają się do zwiększenia bioróżnorodności lub do powstrzymania degradacji ekosystemów, wylesiania i utraty siedlisk lub do zapobiegania tym procesom.

A.9.1 Czy projekt może samodzielnie lub w połączeniu z innymi projektami znacząco negatywnie wpłynąć na obszary, które są lub mają być objęte siecią Natura 2000?

Tak Nie

A.9.2 Jeżeli w odpowiedzi na pytanie A.9.1 zaznaczono „Tak”, należy przedstawić:

- 1) decyzję właściwego organu oraz odpowiednią ocenę przeprowadzoną zgodnie z art. 6 ust. 3 dyrektywy siedliskowej;
- 2) jeżeli właściwy organ ustalił, że dany projekt ma istotny negatywny wpływ na jeden obszar lub więcej obszarów objętych lub które mają być objęte siecią Natura 2000, należy przedstawić:
 - a) kopię standardowego formularza zgłoszeniowego „Informacje dla Komisji Europejskiej zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej, zgłoszone Komisji (DG ds. Środowiska) lub;
 - b) opinię Komisji zgodnie z art. 6 ust. 4 dyrektywy siedliskowej w przypadku projektów mających istotny wpływ na siedliska lub gatunki o znaczeniu priorytetowym, które są uzasadnione tak ważnymi względami jak nadrzędny interes publiczny inny niż zdrowie ludzkie i bezpieczeństwo publiczne lub korzystne skutki o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

Instrukcja:

Zastosowanie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (dyrektywa siedliskowa). Punkt A.9 dotyczy obszarów, które już zostały objęte siecią Natura 2000 oraz tych, które mają zostać objęte tą siecią. Należy podkreślić, że oddziaływanie na te obszary może mieć projekt realizowany nie tylko w obrębie tego obszaru, ale również poza nim.

Cel 6 Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów wynikający z art. 9 rozporządzenia w sprawie taksonomii i art. 17 przewiduje, że przedsięwzięcie, które będzie w znacznym stopniu szkodliwe dla dobrego stanu i odporności ekosystemów lub będzie szkodliwe dla stanu zachowania siedlisk i gatunków, w tym siedlisk i gatunków objętych zakresem zainteresowania Unii nie spełnia zasady DNSH.

Beneficjent zaznacza odpowiedź „NIE”, tylko jeżeli nie istniało lub nie istnieje prawdopodobieństwo, że projekt może znacząco oddziaływać na obszary Natura 2000 i nie uznano w związku z tym za konieczne przeprowadzenie oceny oddziaływania na obszary Natura 2000.

Jeżeli jednak w trakcie postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko kwestia oddziaływania przedsięwzięcia na obszary Natura 2000 była szczegółowo analizowana przez odpowiednie organy, ale ostatecznie uznano, że znaczącego negatywnego oddziaływania nie będzie, także dzięki zastosowaniu działań minimalizujących, należy uznać, że przeprowadzono ocenę oddziaływania na obszary Natura 2000.

Najczęściej spotykanymi sytuacjami, w których konieczne jest uzyskanie deklaracji przez wnioskodawcę, są następujące przypadki:

- a) dla przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, właściwy organ określając zakres raportu OOŚ, wskazał i uzasadnił, że ze względu na brak możliwości wpływu przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, nie ma konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 – co powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w postanowieniu tego organu, a następnie w postanowieniu uzgadniającym RDOŚ oraz w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- b) dla przedsięwzięcia mogącego zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, dla którego nie ustalano zakresu raportu OOŚ, przeprowadzona OOŚ, ze względu na wykazany w raporcie OOŚ brak możliwości wpływu przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, nie obejmowała oceny na obszar Natura 2000 (a jedynie

wyniki kwalifikacji przedsięwzięcia do oceny oddziaływania na obszar Natura 2000) – co powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w postanowieniu uzgadniającym RDOŚ oraz w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;

- c) dla przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, właściwy organ nie stwierdził potrzeby przeprowadzenia OOŚ (w tym w zakresie wpływu na obszary Natura 2000) w ramach kwalifikacji przedsięwzięcia do oceny – co powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w postanowieniu tego organu oraz w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- d) dla przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko, właściwy organ, stwierdzając obowiązek przeprowadzenia OOŚ i określając jednocześnie zakres raportu OOŚ, wskazał i uzasadnił, że ze względu na brak możliwości wpływu przedsięwzięcia na obszary Natura 2000, nie ma konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 – co powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w postanowieniu tego organu, a następnie w postanowieniu uzgadniającym RDOŚ oraz w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach;
- e) dla przedsięwzięcia innego niż mogące znacząco oddziaływać na środowisko, organ właściwy do wydania decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia, po rozważeniu czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000 i stwierdzeniu braku takiej możliwości, nie wydał postanowienia nakładającego obowiązek przedłożenia przez inwestora dokumentacji, w tym karty informacyjnej przedsięwzięcia, do RDOŚ, aby ten przeprowadził kwalifikację przedsięwzięcia do oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 – co powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia;
- f) dla przedsięwzięcia innego niż mogące znacząco oddziaływać na środowisko, RDOŚ stwierdził, po przeanalizowaniu przedłożonej przez inwestora dokumentacji, w tym karty informacyjnej przedsięwzięcia, brak potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 (w ramach kwalifikacji przedsięwzięcia do oceny oddziaływania na obszar Natura 2000) – co powinno znaleźć swoje odzwierciedlenie w postanowieniu RDOŚ o braku potrzeby przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 oraz w decyzji wymaganej przed rozpoczęciem realizacji przedsięwzięcia.

Istotne są zalecenia zawarte w dokumentach:

- *Zarządzanie obszarami Natura 2000. Postanowienia artykułu 6 dyrektywy „siedliskowej” 92/43/EWG;*
- *Ocena planów i przedsięwzięć znacząco oddziałujących na obszary Natura 2000. Wytyczne metodyczne dotyczące przepisów Artykułu 6(3) i (4) Dyrektywy Siedliskowej 92/43/EWG.*

W przypadku, gdy w raporcie była przeprowadzona ocena zgodnie z art. 6 ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej należy załączyć pełną wersję raportu albo rozdziały raportu, w których zawarto ocenę wskazaną w art. 6. ust. 3 Dyrektywy Siedliskowej.

W przypadku procedury oceny dla przedsięwzięć innych niż mogące znacząco oddziaływać na środowisko opisanej w rozdziale 5 ustawy OOŚ (tzn. przedsięwzięć, które nie są przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko ale mogą znacząco wpływać na obszary Natura 2000) wymaga się załączenia raportu, o którym mowa w art. 97 ust. 3 ustawy OOŚ, postanowienia, o którym mowa w art. 98 ust. 1 ustawy OOŚ oraz kopii decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1 ustawy OOŚ wraz z informacją o jej podaniu do publicznej wiadomości w formie przewidzianej w art. 3 ust. 1 pkt 11 ustawy OOŚ.

W przypadku, o którym mowa w art. 35 ustawy o ochronie przyrody, czyli informacji dotyczącej ustalenia kompensacji przyrodniczej niezbędne jest dołączenie tej dokumentacji. Zakładany efekt kompensacji przyrodniczej powinien nastąpić nie później niż w terminie rozpoczęcia działań powodujących negatywne oddziaływanie co powinno zostać odnotowane/potwierdzone na potrzeby wniosku o dofinansowanie.

8. WSKAZÓWKI DOTYCZĄCE SPOSOBU WDRAŻANIA WYNIKÓW OCENY DNSH NA POSZCZEGÓLNYCH ETAPACH ŻYCIA PRZEDSIĘWZIĘCIA

Wprowadzenie zasady DNSH jest nową koncepcją w obszarze przygotowania i finansowania przedsięwzięć inwestycyjnych. Związane z tą zasadą przepisy i przewodniki unijne wydane do końca lutego 2022 r. nie obejmują wytycznych w zakresie monitorowania i raportowania przez beneficjentów realizacji warunków DNSH na etapie wdrożenia przedsięwzięć, a także eksploatacji obiektów oraz ich likwidacji. Potrzebę wydania tego rodzaju przepisów sygnalizowały m.in. organizacje pozarządowe⁶⁰.

Niezależnie od braku ww. wytycznych można zaproponować wskazania dotyczące dobrych praktyk w zakresie istniejących procedur monitorowania i raportowania w ochronie środowiska, które odnoszą się do realizacji warunków DNSH dla poszczególnych celów środowiskowych. W szczególności dotyczy to celów nr 3 (Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich), nr 5 (Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i ich kontrola) i nr 6 (Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów). W tych trzech obszarach od wielu lat funkcjonuje system przepisów unijnych i krajowych uwzględniających procedury monitorowania i raportowania.

W podrozdziale 8.1 zaprezentowano przykładowe dokumenty, które mogą stanowić potwierdzenie wdrożenia warunków DNSH w unijnych projektach inwestycyjnych. Zestawienie przygotowano w oparciu o wymagania DNSH sformułowane dla Krajowego Planu Odbudowy i Zwiększania Odporności. Należy zwrócić uwagę na fakt, że zakres wymagań o charakterze DNSH może być zróżnicowany, w zależności od rodzaju programu, w którym dany projekt będzie realizowany.

Monitorowanie realizacji warunków DNSH sformułowanych w postaci kryteriów konkursowych nie oznacza konieczności dokonywania ponownej pełnej oceny DNSH dla projektów.

8.1. Przykłady dokumentów potwierdzających wdrożenie warunków DNSH

Niżej zaprezentowano, w podziale na sześć celów środowiskowych, przykłady dokumentów, które mogą być przydatne przy monitorowaniu realizacji warunków DNSH sformułowanych w postaci kryteriów konkursowych.

Cel 1 - Łagodzenie zmian klimatu

Dokumentami potwierdzającymi wdrożenie warunków DNSH mogą być m.in.:

- analizy śladu węglowego dla procesów i produktów;
- sprawozdania roczne emisji gazów cieplarnianych sporządzane w ramach istniejących systemów raportowania zewnętrznego (np. EU-ETS, E-PRTR);
- raporty realizacji celów środowiskowych w ramach systemu ISO-14001, o ile wśród celów zdefiniowano ograniczenie emisji gazów cieplarnianych;
- wyniki audytów energetycznych.

⁶⁰ [wwf bankwatch euronatur recommon letter2meps dnsn march2022.pdf \(panda.org\)](https://www.wwf.pl/bankwatch_euronatur_recommon_letter2meps_dnsn_march2022.pdf)

Cel 2 - Adaptacja do zmian klimatu

Potwierdzeniem przestrzegania zasady DNSH tam, gdzie ma to uzasadnienie, mogą być analizy ryzyka klimatycznego oraz dane w zakresie zastosowanych przez beneficjenta rozwiązań opartych na zasobach przyrody (ang. „*nature based solutions*”, NBS).

Przykładowe rozwiązania NBS obejmują następujące przedsięwzięcia:

- magazynowanie (retencja) wód opadowych i roztopowych przez zieleni miejską;
- ograniczenie zasięgu miejskiej wyspy ciepła dzięki rozbudowie parków i zielonej infrastruktury;
- zieleni uliczna powodująca lokalne obniżenie temperatury powietrza podczas fal upałów.

Cel 3 - Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich

Potwierdzeniem przestrzegania zasady DNSH, zgodnie z zaleceniami TEG⁶¹, może być dokumentacja wynikająca z obowiązków związanych z Dyrektywą Wodną i odpowiednimi przepisami krajowymi. Dokumentacja ta obejmuje m.in. pozwolenia wodno-prawne na regulację wód, na wykonanie i eksploatację urządzeń wodnych oraz na szczególne korzystanie z wód wraz ze stosownymi wnioskami o ich wydanie.

Szczegółowy zakres dokumentacji jest określony w ustawie Prawo wodne oraz w rozporządzeniach wykonawczych do tej ustawy.

Cel 4 - Gospodarka o obiegu zamkniętym, w tym zapobieganie powstawaniu odpadów i recykling

Realizację zasady DNSH można monitorować poprzez prowadzenie pełnej sprawozdawczości odpadowej, zgodnej z obowiązującymi przepisami (system BDO – Baza danych o produktach i opakowaniach oraz o gospodarce odpadami). Niezależnie od systemu BDO monitorowanie spełnienia warunków DNSH można realizować w oparciu o indywidualne bilanse odpadowo-materiałowe dotyczące konkretnych kryteriów konkursowych takich jak „skierowanie do ponownego użycia, recyklingu i odzysku co najmniej 70% (wagowo) odpadów budowlanych i rozbiórkowych innych niż niebezpieczne”. Dotyczy to także sytuacji, gdy beneficjent nie jest objęty obowiązkiem sprawozdawczości BDO.

Jeżeli beneficjent określił gospodarkę o obiegu zamkniętym (GOZ) jako istotny aspekt środowiskowy w ramach systemu zarządzania środowiskowego ISO-14001 – dokumentami potwierdzającymi w zakresie zasady DNSH mogą być również raporty realizacji celów środowiskowych.

Cel 5 - Zapobieganie zanieczyszczeniom powietrza, wody lub gleby i ich kontrola

Dokumentami potwierdzającymi wdrożenie warunków DNSH mogą być m.in.:

- analizy spełniania wymagań konkluzji BAT;
- pozwolenia zintegrowane wraz z dokumentacją aplikacyjną;

⁶¹ Technical annex to the TEG final report on the EU taxonomy; EU Technical Expert Group on Sustainable Finance 2020

- raporty w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza oraz emisji zanieczyszczeń do wód sporządzane w ramach krajowego systemu sprawozdawczości⁶² oraz systemu E-PRTR⁶³;
- raporty realizacji celów środowiskowych w ramach systemu ISO-14001, o ile wśród celów zdefiniowano ograniczenie emisji zanieczyszczeń.

Analizy spełniania wymagań konkluzji BAT są elementami większych jednostek dokumentacyjnych takich jak raport oddziaływania na środowisko lub wniosek o wydanie pozwolenia zintegrowanego, bądź też mają charakter osobnego dokumentu. Ich celem jest porównanie zastosowanych rozwiązań technologicznych ze standardami najlepszej dostępnej techniki (ang. *Best Available Technique* – BAT) sformułowanymi w postaci „konkluzji BAT” - prawnie obowiązujących decyzji Komisji Europejskiej⁶⁴.

Cel 6 - Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

Zgodnie z zaleceniami TEG istotne jest dokumentowanie działań zapobiegawczych i minimalizujących oddziaływania w zakresie fauny i flory, m.in. na etapie prac budowlanych. W uzasadnionych przypadkach należy monitorować tego rodzaju działania zgodnie z zapisami lokalnego planu zarządzania w zakresie bioróżnorodności (ang. „*a site-level biodiversity management plan*”). W warunkach polskich oznacza to konieczność sprawdzenia nie tylko istniejących obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej objętych ochroną prawną na terenie realizacji inwestycji, ale również projektowanych form ochrony przyrody – tego rodzaju plany zawarte są zwykle w gminnych Programach ochrony środowiska.

Jeżeli na etapie przygotowania inwestycji przeprowadzono analizę wariantów lokalizacyjnych pod kątem ochrony bioróżnorodności (np. dla inwestycji liniowych) – wyniki takiej analizy stanowią udokumentowanie podjętych działań zapobiegawczych.

Dokumentami potwierdzającymi wdrożenie warunków DNSH mogą być również sprawozdania z wykonywania nadzoru przyrodniczego, jeżeli taki nadzór został wprowadzony na podstawie decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach inwestycji lub innych przepisów.

⁶² Krajowy system sprawozdawczości określają szczegółowo przepisy rozporządzeń wykonawczych, m.in. Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 7 września 2021 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz Rozporządzenia Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia i innych danych zbieranych w wyniku monitorowania procesów technologicznych oraz terminów i sposobów prezentacji

⁶³ <https://www.gios.gov.pl/prtr/portal>

⁶⁴ Zestawienie wydanych dotychczas konkluzji BAT oraz związanych z nimi dokumentów referencyjnych BREF można znaleźć na stronie internetowej Wspólnotowego Centrum Badawczego: <https://eippcb.jrc.ec.europa.eu/reference>

LITERATURA

- Komisja Europejska, Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Europejski Zielony Ład”, COM(2019) 640 final <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640>
- Zawiadomienie Komisji. Wytyczne techniczne dotyczące stosowania zasady „nie czyni znaczących szkód” na podstawie rozporządzenia ustanawiającego Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz. Urz. UE C 58 z 18.2.2021, s. 1) [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52021XC0218\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:52021XC0218(01))
- Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej: Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności; projekt z 24.11.2021 r.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz. Urz. UE L 57 z 18.2.2021, s. 17) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R0241&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (Dz. Urz. UE L 198 z 22.6.2020, s. 13) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32020R0852&from=PL>
- Rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2021/2139 z dnia 4 czerwca 2021 r. uzupełniające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 poprzez ustanowienie technicznych kryteriów kwalifikacji służących określeniu warunków, na jakich dana działalność gospodarcza kwalifikuje się jako wnosząca istotny wkład w łagodzenie zmian klimatu lub w adaptację do zmian klimatu, a także określeniu, czy ta działalność gospodarcza nie wyrządza znaczących szkód względem żadnego z pozostałych celów środowiskowych (Dz. Urz. UE L 442 z 9.12.2021, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R2139&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej (Dz. Urz. UE L 231 z 30.6.2021, s. 159) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Funduszu Spójności (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 60) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1060&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1059 z dnia 24 czerwca 2021 r. w sprawie przepisów szczegółowych dotyczących celu „Europejska współpraca terytorialna” (Interreg) wspieranego w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz instrumentów finansowania zewnętrznego (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 94) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1059&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1057 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) oraz uchylające rozporządzenie (UE) nr 1296/2013 (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 21) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1057&from=PL>
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 2021/1056 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Dz. Urz. UE L 231 z 30.06.2021, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32021R1056&from=PL>

-
- Commission explanatory note EGESIF_21-0025-00, 27/09/2021
https://www.anpal.gov.it/documents/552016/1098881/06_EGESIF_21-0025-00_DNSH_expl_note.pdf/23bd2ac2-a422-a570-599e-e976c7eb33d5?t=1634727397571
 - Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021-2027 (Dz. Urz. UE C 372 z 16.09.2021, s. 1) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2021.373.01.0001.01.POL&toc=OJ%3AC%3A2021%3A373%3AFULL
 - Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/1999 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie zarządzania unią energetyczną i działaniami w dziedzinie klimatu, zmiany rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 663/2009 i (WE) nr 715/2009, dyrektyw Parlamentu Europejskiego i Rady 94/22/WE, 98/70/WE, 2009/31/WE, 2009/73/WE, 2010/31/UE, 2012/27/UE i 2013/30/UE, dyrektyw Rady 2009/119/WE i (UE) 2015/652 oraz uchylecia rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018R1999&from=EN>
 - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/2001 z dnia 11 grudnia 2018 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych (Dz. Urz. UE L 328 z 21.12.2018, s. 82) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L2001&from=PL>
 - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2018/844 z dnia 30 maja 2018 r. zmieniająca dyrektywę 2010/31/UE w sprawie charakterystyki energetycznej budynków i dyrektywę 2012/27/UE w sprawie efektywności energetycznej (Dz. Urz. UE L 156 z 19.06.2018, s. 75) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32018L0844&from=pl>
 - Dyrektywa 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. ustanawiająca system handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych we Unii oraz zmieniająca dyrektywę Rady 96/61/WE (Dz. Urz. UE L 275 z 25.10.2003, s. 32) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32003L0087&from=PL>
 - Rozporządzenie Komisji (UE) nr 651/2014 z dnia 17 czerwca 2014 r. uznające niektóre rodzaje pomocy za zgodne z rynkiem wewnętrznym w zastosowaniu art. 107 i art. 108 Traktatu (Dz. Urz. UE L 187 z 26.06.2014, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32014R0651&from=PL>
 - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/27/UE z dnia 25 października 2012 r. w sprawie efektywności energetycznej, zmiany dyrektyw 2009/125/WE i 2010/30/UE oraz uchylecia dyrektyw 2004/8/WE i 2006/32/WE (Dz. Urz. UE L 315 z 14.11.2012, s. 1) <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0027&from=PL>

Spis rysunków

Rysunek 1. Schemat powiązań w zakresie zasady DNSH	13
Rysunek 2. Schemat decyzyjny oceny DNSH	16
Rysunek 3. Schemat postępowania przy ocenie zgodności z zasadą DNSH programu	19
Rysunek 4. Schemat procesu związanego z neutralnością klimatyczną w ramach weryfikacji pod względem wpływu na klimat	43
Rysunek 5. Schemat procesu oceny przystosowania się do zmiany klimatu na potrzeby weryfikacji projektów infrastrukturalnych	44
Rysunek 6. Przegląd weryfikacji pod względem wpływu na klimat i zarządzania cyklem projektu	46

Spis tabel

Tabela 1. Znaczące szkody dla 6 celów środowiskowych wg rozporządzenia w sprawie taksonomii	14
Tabela 2. Formularz tabelaryczny dla Etapu 1 oceny DNSH	17
Tabela 3. Pytania szczegółowe zawarte załączniku nr 1 do Komunikatu KE	17
Tabela 4. Formularz tabelaryczny dla Etapu 2 oceny DNSH	18
Tabela 5. Działalność lub sektory wnoszące istotny wkład lub wspomagające	27
Tabela 6. Przykład zasad spełnienia wymagań DNSH dla budowy nowych budynków, wg załącznika 1	33
Tabela 7. Przykład zasad spełnienia wymagań DNSH dla budowy nowych budynków, wg załącznika 2	38
Tabela 8. Reformy i inwestycje, dla których w kamieniach milowych i wskaźnikach zawarto odniesienia do DNSH	48
Tabela 9. Przykładowe kryteria ogólne dla wybranej inwestycji z KPO	53
Tabela 10. Przykładowe kryteria ogólne dla wybranej inwestycji z KPO zgodne z oceną DNSH	54
Tabela 11. Przykładowe kryteria kwalifikacji technicznej dla wybranej inwestycji z KPO	55